

CURRICULUM-PROIEKTUA HEZKUNTZA BEREZIKO IKASTETXEETAN

Pedagogi Berrikuntzarako Zuzendaritza

**Curriculuma Garatzeko eta
Irakaslearen prestakuntzarako Institutua (IBI-CEI)**

Hezkuntza Premia Berezien arloa

Alicia Sainz Martinezek landua.

AURKEZPENA

Pertsona minusbaliatuen integrazioaren filosofiak eta martxan jarritako Hezkuntza Erreformak aldaketa garrantzitsuak bultzatu dituzte azken denboraldi honetan Euskal Autonomia Erkidegoko hezkuntza-sisteman, nabarmenetako bat ohiko ikastetxeetan tratatzen diren hezkuntza-behar berezidun ikasleen kopuru gero eta handiagoa izanik. Hezkuntza-komunitateak, irakaslegoak, familia eta elkarteek eta Administrazioak berak onartutako konpromezua garrantzi handikoa izan da zaregin honetan.

Ido honetatik, hezkuntza-behar bereziak dituzten ikasleei eta ikasleen aniztasunari hezkuntza-erantzun egokia eman ahal izateko, Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailak oso kontuan izan du ikastetxeetarako baliabideak eta irakasleentzako formakuntza-planak eskaini beharra. Honela, ohiko ikastetxeetan gauzatu ahal izan diren esperientzia ezberdinek bi aspektu utzi dituzte agerian; egindako aldaketak eta hezkuntza-behar berezidun ikasleei ohiko ikas-inguruneetan, beraientzat ahal den ingurunerik ez-mugatzailletan, arreta eskaintzeko interesa.

Hala ere, badira gaitasun-eskasia larriagoa eta iraunkorragoa duten zenbait ikasle, beren garapen-prozesuaren une batean edo bestean baliabide berezien beharra izan dezaketenak. Hezkuntza Bereziko Ikastetxeak aukera bat izan daiteke ikasle hauei behar bezalako arreta emateko, beren garapena lortzeko baldintza egokiak nekez aurkituko balituzkete ikastetxe hauetatik aparte.

Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailordeak, bere Pedagogi Berrikuntzarako Zuzendaritzak eta Hezkuntza Berezirako Zerbitzuak ongi ezagutzen dute hezkuntza-behar larriak eta iraunkorrak dituzten ikasleentzat kalitatezko hezkuntza bat antolatzearen zailtasuna eta, baita ere, Hezkuntza bereziko Ikastetxeetako irakasleek, curriculumaren ardurapean dauden ikasleen hezkuntza-beharrei egokitu eta Ikastetxearen Ikasketa Proiektua burutu ahal izateko, baliabide eta orientabide egokiak edukitzearen garrantzia.

Dokumentu hau marko orokor bezala eskaintzen da, erizpide eta orientabide didaktikoekin, irakasleen lana, hots, nahaste sakonen edo zentzumen eta mugimen-urritasun larrien ondorioz baliabide bereziak behar dituzten ikasleen hezkuntza, errazteko asmoz. Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Saila honen xedeetako bat irakasleek, materiale hauei esker, Hezkuntza Bereziko Ikastetxeen Ikasketa proiektuak planifikatzeko erreferentzia bat izatea da, LOGSEk ikaslego osoarentzat finkatzen dituen helburuak ahazte gabe.

Inaxio Oliveri Albisu

Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailburua

AURKIBIDEA

I. Kapitularia	HEZKUNTZA BEREZIKO IKASTETXEAK	
	- Hezkuntza berezia LOGSEren esparruan	3
	- Hezkuntza Bereziko Ikastetxeak	6
	1. Hezkuntza-premia bereziak dituzten ikasleen eskolatzea	7
	2. Hezkuntza Bereziko Ikastetxeetako ikasleak. Hezkuntza-premiak.....	10
	3. Hezkuntza-mailako helburuak	16
II. Kapitularia	HBko IKASTETXEETAKO CURRICULUM-PROIEKTUA	
	- HBko ikastetxeetan curriculumaren antolamendua	21
	- Ikastetxearen Curriculum Proiektua lantzeko erreferenteak.....	25
	- Ikastetxearen hezkuntza-proiektua eta curriculum-proiektua: osagaiak.....	30
	- ICP lantzeko irizpideak	33
	1. Hezkuntza-mailako helburuak eta edukiak aukeratzeko irizpideak	33
	2. Irizpide metodologikoak	40
	3. Antolamendu-mailako irizpideak.....	45
	4. Ebaluazio-irizpideak	47
III. Kapitularia	CURRICULUM-PROIEKTUA HEZKUNTZA BEREZIKO IKASTETXEETARA EGOKITZEKO PROZESUAK	
	- Curriculum Proiektua lantzeko faseak	57
IV. Kapitularia	HEZKUNTZA BEREZIKO IKASTETXEETARAKO CURRICULUM-PROPOSAMENA	
	- Ikastetxearen testuinguruaren azterketa	65
	- Ikastetxearen curriculumaren antolamendua.....	66
	- Curriculumaren garapena	78
	- Irizpide metodologikoak	93
	- Antolamenduari buruzko erabakiak	100
	- Ebaluazioari buruzko erabakiak.....	103
	LEGEGINTZA-MAILAKO ERREFERENTZIAK	103
	ERABILI DEN DOKUMENTAZIOA	105
		106

I. KAPITULUA:

HEZKUNTZA BEREZIKO IKASTETXEAK

HEZKUNTZA BEREZIA LOGSEren ESPARRUAN

Integrazio Planak, joan den hamarkadan hasita, aldaketa garrantzitsua eragin zuen hezkuntza-premia bereziak zituzten ikasleen hezkuntza ulertzeko eta praktikan jartzeko moduan.

Lehenengo berrikuntzen aurrekariak 1970eko Hezkuntzaren Lege Orokorrean aurkitzen ditugu, non lehenengo aldiz Hezkuntza Berezia gainontzeko ikasleen hezkuntzarekin batera azaltzen den, eta aldi berean, lehenengo aldiz, honako hau ezartzen den: Hezkuntza Bereziako Ikastetxeetan eskolatzea ondoren adierazten diren ikasleentzat izango da “... *adimen urriko pertsonak eta moldatu gabeko pertsonak, beti ere, dituzten anormaltasunak direla-eta, beharrezkoa denean ... eta zilegi den kasuetan, erregimen arrunteko Ikastetxeetan, adimen-urritasun arinak dituzten pertsonentzako Hezkuntza Bereziako Unitateak ezartzea sustatuz*”. Hala ere, lege honek berak xedatzen duenaren arabera, Hezkuntza Bereziaren helburuak, egitura eta iraupena, ikasleen maila desberdinetara egokitu beharko dira, eta ez ikasleen adinera. Horrela, bada, nahiz eta zenbait oinarri berri azaltzen diren, Hezkuntza Bereziaren ikuskerak, pertsonaren defizita hartzen duen ardatz nagusi modura, eta horren arabera, helburu, egitura eta iraupen desberdinak ezartzen dira, ikasle guztientzat orokorrean ezarri direnetik desberdinak izango direnak.

Konstituzioa aldarrikatu ondoren espreski azaltzen da “... *hezkuntza herritar guztientzako eskubidea dela...*”, eta minusbaliotasunak dituzten pertsonak gizarte-arlo guztietan integratzeko politika sustatzen hasi zen. Horren ondorioz, Minusbaliatuak Gizarteratzeko Legea (MGL. 1982) sortu zen, eta, bertan, minusbaliotasun fisiko, psikiko edo sensorialak zituzten pertsonen gizarte-arreta eskaintzeko jarraibideak ezarri ziren -hezkuntza-mailako minusbaliotasunak ere barnean zirela-. Aipatutako pertsonen gizarteratzea lortzeko, eskola-integrazioa funtsezko bitartekotzat jo, eta, beraz, hezkuntza-premia bereziak zituzten ikasleen integrazioa lortzeko plana jarri zen martxan; plan horrek zioenaren arabera, “...*minusbaliotasun larrienak dituzten ikasleak bakarrik eskolatuko dira Hezkuntza Bereziako Ikastetxeetan edo unitateetan ...*”, eta aldi berean, kasu horietan ere, hezkuntzaren helburua, maila bakoitzeko ikasle guztientzat orokorrean ezarritako bera zela ulertzen da.

Honekin batera, eta gizarteratzearen filosofiaren barruan, gure Autonomia Erkidegoan Euskal Herrirako Hezkuntza Bereziaren Plana (1982 urria) diseinatu zen, normalkuntza, integrazioa, sektorizazioa eta indibidualizazioaren funtsezko printzipioak praktikan jartzeko helburuarekin. Plan horrek dioenaren arabera, Hezkuntza Bereziak, hezkuntza arruntaren esku jarri behar ditu pertsonal espezializatua eta pedagogia diferentzialaren barruan erabiltzen diren tekniken aplikazioa, eta kontuan hartu behar du, Hezkuntza Bereziako neska-mutilentzat *"...Ikastetxe Arrunta" dela, bere filosofia eta egiturekin, Hezkuntza Bereziari lagundu behar diona, hezkuntza hobea lortzeko ...* eta *"... noizean behin, ume oro izan daitekeela Hezkuntza Bereziako programaren bat jasotzen duena"*. Laguntza-egitura proposatu zen helburu horiek lortzeko, hala nola, Talde Multiprofesionalak eta Zentro Koordinatzaileak sortzea, eta, gainera, Hezkuntza Bereziako gelak eta Ikastetxeak egokitzea ere gomendatu zuten, honako hau zehaztuta: *"..Hezkuntza Bereziako berariazko ikastetxeek onartuko dituzten ikasleak, dituzten urritasunen edo behar dituzten arreta berezien ondorioz, lehen aipatu ditugun geletan ezin izango dira sartu"* (gela arruntak eta HBko gelak).

Hezkuntza Bereziaren Plana garatzeko, Euskal Autonomia Erkidegoan batzordea sortu zen, "eskola ulerkor eta integratzailearentzat Txostena" lantzeko. Horren bidez, hezkuntza-sistema hobetzeko neurriak hartu, eta ondorioz, hezkuntza-premia bereziak zituzten ikasleei arreta hobea eskaini nahi zitzaaien. Txosten honetan azaltzen denez, *"...Hezkuntza-premia bereziak dituzten haurren eta gazteen Hezkuntzaren helburuak, eta gainontzeko ikasleen Hezkuntzaren helburuak berdinak dira."* Horren arabera, beraz, ez dago hezkuntza-sistema paralelorik; hezkuntza-sistema bakarra dago, irakaskuntza komunak daude, eta horiek hezkuntza-premiak dituzten ikasleen ezaugarrietara egokitu behar dira.

Urriaren 3ko 1/1990 Hezkuntza Sistemaren Antolamendu Orokorrerako Legeak (LOGSE), normalizazioa eta integrazioaren aurreko printzipioak indartu zituen, eta honako hau formulatu zuen: *"...hezkuntza-premia bereziak dituzten ikasleentzako helburuak, ikasle guztientzat orokorrean finkatzen diren helburu berak dira"*. Hezkuntza-maila eta -etapa desberdinak, hezkuntza-premia bereziak dituzten ikasleen ezaugarrietara eta gaitasunera egokitu beharko direla esaten du. Ikasle hauentzako hezkuntza-eskaintza, oinarrizko curriculumetik abiatu behar da, beharrezkoak diren egokitzapenekin eta baliabideekin, eta *"...Ikastetxe arrunt batean, behar diren egokitzapenak edo baliabideak eskaini ez daitezkeenean bakarrik eskolatuko da ikaslea Hezkuntza Bereziako unitate arrunt batean"*.

Euskal Autonomia Erkidegoan, Euskal Eskola Publikoaren Legeak (1993), hezkuntza-premia bereziei buruzko erreferentzia asko azaltzen ditu eta izan daitezkeen baztertze-egoerak saihesten lagunduko dituzten neurri positiboak hartzeko beharra azpimarratzen du honela esanda: *"... ahal den guztietan, ikasle guztien eskolatzea unitate arrunten bidez egingo da, eta, hala behar den kasuetan bakarrik, hezkuntza bereziko unitateen bidez, ikastetxe arruntetan. Derrigorrezkoa den kasuan, ikasle hauei hezkuntza bereziko ikastetxeen bidez eskainiko zaie prestakuntza"*.

Aipatu dugun araudiaren azpian dauden printzipioek batu eta bultzatzen dute Hezkuntza Sistemaren Erreforma. LOGSEk eta garatzen duteneko dekretuek, pertsona orok oinarrizko hezkuntza-helburu berak lortzeko eskubidea duela hartzen dute oinarritzat. Hezkuntza-etapa bakoitzerako proposatu den oinarrizko curriculum hartzen da, modu irekian eta malguan, eta oinarrizko curriculum horrek, zehaztasun-prozesu desberdinak erabilita, oinarrizko hezkuntza-helburuak lortzeko bidea ematen die ikasle guztiei, baita hezkuntza-premia bereziak dituzten ikasleei ere.

Horrenbestez, ikasleek oinarrizko hezkuntza-helburuak lor dezaten, Hezkuntza Sistemaren Erreformak, Erreformaren beraren garapenaren bidez, zenbait neurri aurreikusitu ditu curriculumean oinarrituta. Curriculum zehazterakoan hiru sakontasun-maila izango ditugu kontuan:

Lehenengo Zehaztasun Maila: Oinarrizko Curriculum Diseinua.

Curriculumaren lehenengo zehaztasun-maila, hezkuntza-etapa bakoitzerako proposatu diren Curriculum Diseinuek osatzen dute. Esparru orokor horretan oinarrizkotzat jotzen diren hezkuntza-elementuak adierazi eta prestakuntza komuneko jarraibideak ezartzen dira ikasle guztientzat.

Bigarren Zehaztasun Maila: Ikastetxearen Curriculum Proiektua.

Bigarren zehaztasun-maila hau ikastetxe bakoitzean egiten den Curriculum Proiektuari dagokio. Horren bidez, Oinarrizko Curriculum Diseinua ikastetxearen ezaugarrietara, ikasleen errealitatera eta euren ingurunera egokitzen da. Curriculum Proiektuan azaldutako erabakiak izango ditugu gidari hezkuntza-praktika ikasleen premietara egokitzeko orduan. Ikasleen artean dagoen aniztasunaz gainera, bertan azalduko da, besteak beste, zer, noiz eta nola irakatsi behar den eta zer, noiz eta nola ebaluatu. Hezkuntza Bereziko

Ikastetxeetan, Ikastetxearen Curriculum Proiektuak egokitzapen garrantzitsuak azalduko ditu, irakaskuntza ikasleen premietara egokitzeko.

Hirugarren Zehaztasun Maila: Gelako Programazioak eta Banakako Curriculum Egokitzapenak (BCE)

Curriculumaren hirugarren zehaztasun-maila, Curriculum Proiektutik abiatuta, hezkuntza-erantzuna talde jakin baten ezaugarrietara egokitzeko egiten diren Gelako Programazioek osatzen dute. Programazio hauetan, zenbait elementutan aldaketak sar daitezke: edukiak, jarduerak, materialak, metodologia, taldearen antolamendua, ..., aipatu taldean azal daitezkeen hezkuntza-premia desberdinei erantzuteko. Aldaketa hauek, hots, doikuntza edo egokitzapen hauek, curriculumeko aginduzko elementuak ez direnetan egiten dira eta ez dute eraginik izaten proposatu diren helburuetan; beraz, subjektuaren curriculumaren ikuspegitik garrantzi handirik ez duten aldaketak direla esan daiteke, baina aldi berean, garrantzi handia dute ikasleek bizi dituzten egoera desberdinei erantzun ahal izateko.

Horrez gain, eragin handiagoa duten egokitzapenak daude; kasu honetan, programazioa diseinatzeko erreferentzia bezala hartzen den curriculum, aurreko ziklo edo etapa batekoa da, eta curriculum arruntaren helburuak neurri handi batean aldatzen dira. Ikaslearentzat banakako curriculum-egokitzapen bereziak (BCE) dira, izan ere, elementu batzuk jartzen dira beste batzuen ordean, proposatu diren elementuetako bat kendu edo elementu desberdinak gehitzen dituzte. Aldaketa-mota hauek ditugu curriculum zehazteko azken urratsa, eta batzuetan, ikasleak dituen premia bereziei erantzuteko eman beharreko urratsa izan ohi da. Zentzu honetan, curriculum osoan eragina dutenak ere egokitzapen garrantzitsutzat jotzen dira, ikastetxe arruntan gela iraunkorretan zein Hezkuntza Bereziak ikastetxeetan eskolatutako ikasleei dagokienean, esaterako.

HEZKUNTZA BEREZIKO IKASTETXEAK

Aipatu ditugun curriculum egokitzeko estrategien helburua, azken batean, hauxe da: hezkuntza-premia bereziak dituen ikasleak edozein pertsonarentzat finkatzen diren oinarriko helburuak lortu ahal izatea. Beraz, curriculum arruntaren esparruan eta egokitzeko modu desberdinen bidez, hezkuntza-egoera desberdinei erantzuteko modua bideratzen da.

Pertsona-multzo batek larritasun handiko hezkuntza-premia iraunkorrak ditu. Lehenago aipatu ditugun curriculum-egokitzapenez ezezik, neurri bereziak ere behar ditu oinarrizko hezkuntza-helburuak lortzeko. Horrelako kasuetan, egin beharreko egokitzapen garrantzitsuen ondorioz, curriculumak oso ezaugarri bereziak ditu eta, beraz, curriculumaren funtsezko elementuetan eragina izateaz batera, curriculumak garatzeko baliabide bereziak behar izaten dira.

Hezkuntza Bereziko Ikastetxeetan minusbaliotasun larriak eta iraunkorrak dituzten pertsonen egoki erantzuteko bidea eskaintzen da. Bestela, Hezkuntza Bereziko Ikastetxerik gabe, ezinezkoa izango litzateke euren garapena sustatzeko baldintza egokiak lortzea. Pertsona-multzo horrek dituen premia larriak eta iraunkorrak, gehienetan, buruko atzerapen larri eta sakonetik edo/eta garapen-arazo orokorretik datoz, horiei lotuta beste zenbait minusbaliotasun ere agertzen direlarik. Gaur egun, Hezkuntza Bereziko Ikastetxeen bitartez, hezkuntza-sistemak bidea ematen du pertsona-multzo horrek ere ikasle guztientzat oro har ezarri diren helburu berberak lor ditzan .

Gizarteratzeko eskubidearekin bat etorritik, ikastetxe hauetan ikaslea honako kasu hauetan eskolatuko dugu: lehen aipatu ditugun curriculumaren egokitzapenerako neurriak nahikoak ez direnean, eta, ikaslearen premiei erantzuteko baliabide bereziak eta jarraiak behar direla-eta, ikastetxe arrunt batean erantzunik eman ezin denean.

Ildo horretatik, gogoeta egiteko zenbait galdera planteatzen dira, Hezkuntza Bereziko ikastetxeen funtzioa argi eta garbi definitzeko, eta curriculumaren antolamendua eta Curriculum Proiektua lantzea erraztuko duten zenbait irizpide finkatzeko.

Besteak beste, honako hau planteatu behar da:

- Zein da, oro har, Hezkuntza Bereziko ikastetxeen hezkuntza-helburua?
- Nortzuek erabiliko dute Hezkuntza Bereziko ikastetxe batean curriculumak?
- Zeintzuk izango dira Hezkuntza Bereziko ikastetxeen hezkuntza-helburuak? Baliagarriak al dira helburu arruntak?
- Ikastetxearen Curriculum Proiektua lantzeko orduan, zein erreferentzia hartu behar dugu kontuan?
- Hezkuntza Bereziko ikastetxe baten Curriculum Proiektua lantzeko, zein prozesu jarraitu behar da?
- Eta abar.

Galdera horiek argitzeko, jarraian zenbait erreferentzia azalduko dira. Curriculum berezia erabili behar duten egoerak definitzen lagundu, eta ikastetxe hauen hezkuntza-funtzioari buruzko irizpideak eskainiko dituzte, baita funtzionamendu, curriculumaren antolamendu eta abarri buruzko irizpideak ere; azkenik, irakasleei, curriculum lantzeko prozesuari dagokionez, orientabideak eskainiko zaizkie.

1. Hezkuntza Premia Bereziak dituzten ikasleen eskolatzea

Hezkuntza-premia bereziak dituzten ikasleen eskolatzeak ziurtatu behar du ikasleek dituzten premiei hezkuntza-erantzun egokia emango zaiela. Ikaslea ahalik eta ingurune normalizatuenean gizarteratzeko printzipioa eduki behar du helburutzat. "*Eskolatu, ingurunea ahalik eta gutxien murriztuta*"; printzipioa hori, praktikan, hainbat heziketa-modutan ikusten da, besteak beste, Hezkuntza Bereziko ikastetxeetan, baldin eta ikasle jakin batzuen hezkuntza-premiei erantzun egokia ematen badiete. Beraz, hezkuntza bereziko ikastetxeetan eskolatzea ez da ohiko egoera. Egoera berezia da, premia bereziak eta behar diren berariazko baliabideak direla-eta, ikastetxe arruntean hezkuntza-erantzun egokia aurkitzen ez duten ikasleentzat antolatua.

Hezkuntza-premia bereziak dituzten ikasleen eskolatzea, ondoren adierazten diren hiru funtsezko premisak kontuan hartuta egin behar da:

- ikasle bakoitzak, bere hezkuntza-premien arabera, behar duen curriculum-mota;
- ikaslea ahalik eta gutxien murriztuko duen giroa aukeratzea, ikaslearen gizarte-garapena ziurtatzeko;
- azkenik, ikasle bakoitzaren eskola-egoera aldizka jarraitzeko eta aztertzeko neurriak aurreikustea, eboluzio-une bakoitzean ikaslearen eskola-egoera zein den baloratu ahal izateko.

Azaltzen diren hezkuntza-premiak anitzak izanik, erabili beharreko arreta-modalitateak ere era askotakoak dira, batez ere, ikasleetako bakoitzak bere garapenerako behar dituen berariazko baliabide eta laguntzen araberrakoak. Ia kasu gehienetan, laguntza eta baliabide berezi horiek ikastetxe arruntetan koka daitezke, era horretara, hezkuntza-erantzun integratzaileak indartzeko; beste zenbait egoeratan, larritasun eta iraunkortasun handiagoko hezkuntza-premiak dituzten ikasleentzat, baliabide horiek hezkuntza bereziko ikastetxeetan aurkituko dira.

Praktikan, hezkuntza-premia larriak eta iraunkorrak dituzten ikasleei eskaintzen zaien hezkuntza-arreta, funtsean, bi esparrutan planteatzen da: Hezkuntza Bereziko ikastetxeak, eta ikastetxe arruntetan dauden Gela Iraunkorrak.

1.1. Hezkuntza Bereziko Ikastetxeetan.

Minusbaliotasun larriak dituen subjektu bat hezkuntza bereziko ikastetxe batean eskolatzea honako kasu honetan proposatuko da: ebaluazio eta orientazio psikopedagogikoa egin ondoren, curriculum arruntetik asko urrunduta, ikaslearen hezkuntza-premiekin curriculumaren egokitzapena eskatzen dutenean, eta, horrez gain, giza baliabide eta baliabide material intentsiboak eta iraunkorrak behar dituztenean.

Kontuan hartu behar dugu, Hezkuntza Bereziko ikastetxeek aldaketak izan dituztela, aldagai soziologikoei eta hezkuntza-mailakoei eraginda. Alde batetik, pixkanaka-pixkanaka Hezkuntza Bereziko ikastetxeetara joaten den ikasle-kopurua gutxituz joan da, hezkuntza-sistema arruntaren normalkuntzaren eta gizarteratzearen ondorioz; bestalde, ikastetxe arrunt hauetara joaten diren ikasleek azaltzen dituzten hezkuntza-premien larritasuna areagotu egin da; ondorioz, metodologia eta baliabide espezializatuagoak erabiltzea beharrezkoa da, baita curriculuma modu egokian egokitzea eta pertsonaren garapenerako oinarrikoak diren arloetan arreta eskaintzea ahalbidetzen duten antolamendu-sistemak planteatzea ere.

Ikastetxe hauetan, hezkuntza-zeregin espezializatua gailentzen da, Ikastetxearen Curriculum Proiektuan islatuko dena eta Curriculum horri izaera desberdina edo berezia ematen diona, izan ere, curriculum-egokitzapen garrantzitsuekin erlazionatutako hezkuntza-erantzunak eskaintzen ditu; hau da, egokitzapen garrantzitsua izan duen ikastetxearen curriculuma izango da, baita lantzeko orduan etapa desberdinetako curriculum arruntaren erreferentziak erabil daitezkeenean ere.

Arrazoizkoa da pentsatzea, neurri handi batean egokitutako Curriculum Proiektuaz gain -ikastetxearen hezkuntza-zeregina gidatzen duena-, ikasle bakoitzak bere premietara egokitutako banakako lanerako plan edo programazio bat ere behar duela, banakako curriculum-egokitzapena, alegia. Banakako curriculum-egokitzapena egiteko, erreferentzia modura Ikastetxearen Curriculum Proiektuaren helburuak hartuko dira, eboluzio-etapa edo -une

desberdinetan planteatu direnak, 4. kapituluan zehaztasun handiagoarekin azaltzen den moduan.

1.2. Ikastetxe arruntetako gela iraunkorretan

Ikastetxe arruntetan gela iraunkorrak daude, hezkuntza-premia larriagoak eta iraunkorrak dituzten ikasleei lagundu ahal izateko. Ikasle-talde iraunkor batek, hezkuntza bereziko tutore batek eta pertsonal laguntzaileak osatzen dituzte gela iraunkorrak; berariazko arazoaren eta minusbaliotasunaren sakontasunaren arabera, gela arruntean egoki garatu ezin daitekeen hezkuntza-programa behar dute. Hezkuntza-erantzunaren eredu honek, premia berezietara egokitutako banakako arreta ahalbidetzen du, eta aldi berean, gizarteratzea eta integrazio pertsonala errazten ditu, baliabideak berak gizarte-espazio normalizatu batean integratuta baitaude.

Gela hauek baliabide berezi eta iraunkorrak, espazioaren egituraketa eta berariazko programazioa behar dute, izan ere gela hauetako ikasleen ezaugarriek curriculum neurri handi batean egokitzea eskatzen dute. Egokitzapen honen emaitza gelako programazio bat da, curriculum arruntetik neurri handi batean aldentzen dena. Hori gertatzen da hezkuntza bereziko gela iraunkorrekin, baita autismoa edo beste zenbait arazo sakon duten ikasleen gela iraunkorrekin ere.

Gela-mota honen hezkuntza-lana, Gela Arrunteko Curriculum Proiektu batean islatzen da. Ikaskuntzari dagozkion alderdietan desberdina da, baina antolamendu, espazio partekatu, eta abarri dagokienez, Ikastetxearen Curriculum Proiektuaren barne dago; beraz, hezkuntza-premia larriei erantzun espezializatu emanaz gero, horrelako ikasleak gure ingurune arruntean sartu eta gizarteratzeko modua dago.

2. Hezkuntza Bereziko ikastetxeetako ikasleak. Hezkuntza-premiak.

Berariazko ikastetxe bateko curriculum jaso dezaketen ikasleak sailkatzeko orduan, ikasleek dituzten minusbaliotasunak bakarrik kontuan hartzea oso arriskutsua da, izan ere, pertsona guztiek ez dituzte minusbaliotasunak modu berean azaltzen. Horrez gain, gaur egun buruko atzerapenaren ikuskeran aldaketa berriak izan dira, hezkuntza-arreta eskaintzeko orduan elementu oso interesgarriak eskaintzen dituztenak. Buruko Atzerapenei buruzko Elkarte Amerikarrak

(A.A.M.R. 1992)⁽¹⁾ zera proposatzen du: minusbaliotasuna duen pertsonak ohiko ingurunean lortzen duen funtzionamendu-maila buruko atzerapena aztertzeko orduan kontuan hartu beharreko elementu gisa hartzea. Beraz, orain arteko pentsamoldea aldatuz, ikuskera honek garrantzi handiagoa ematen die pertsonak bere ingurunean moldatzeko dituen egokitzapen-faktoreei eta faktore funtzionalei, Adimen Kozientearen arabera atzerapen-mailari baino.

Pertsonaren gaitasunen eta normalean ibili ohi deneko inguruneetan agertzen duen funtzionamendu-mailaren arteko elkarrekintza kontuan hartuz, pertsonari laguntzeko behar diren arreta-motak, eta arreta horien iraupena eta intentsitatea baloratuko dira. Zentzu honetan, egokitzapen funtzionalaren irizpidea hezkuntza-ingurunera ezarriz, honako hau esan dezakegu:

“hezkuntza bereziko ikastetxea, zenbait ikaslerentzat beharrezko arreta da; ikasle horiek eskola-inguru arruntean azaltzen duten funtzionamenduan arreta-mota berezia eta banakakoa behar da, baita gainbegiraketa edo laguntza jarraia ere ikasleak garatzen dituen zereginetan”.

A.A.M.R. Elkartearen arabera, buruko atzerapenaren kasu baten aurrean aurkituko gara:

- Egungo funtzionamenduan muga garrantzitsuak daudenean
- Adimen-mailako funtzionamendua neurri handi batean batezbestekoaren azpitik dagoenean
- Ondorengo egokitzeko trebetasunen artetik (*) bi edo gehiago mugatuta daudenean:
  - Komunikazioa
  - Norberak bere burua zaintzea
  - Etxeko bizitzarako trebetasunak
  - Gizarte- trebetasunak
  - Komunitatearen erabilera
  - Nork bere burua gidatzea

¹ VV.AA. *Mental retardation*. 1992. American Association on Mental Retardation. Washington

- Osasuna eta segurtasuna
- Akademika funtzionalak
- Aisialdia
- Lana

- Atzerapena 18 urte izan baino lehenago antzematen da

(*) *Egokitzeko trebetasunak* terminoak, *egokitzeko jokabideak* terminoa ordezkatzuz, pertsona oro pertsonalki eta gizartean moldatzea lortzeko behar den gaitasun-multzo handia barne hartzen du.

Normalean, egoera hori, garapenean atzerapen orokorrak eta sakonak daudelako eta sentimen-defizitak daudelako, non beste zenbait urritasun ere azaltzen diren, gertatzen da. Kategoria horiek interpretatzeko orduan malguak izanik, zenbait egoera defini daitezke, zeintzuk pertsonak agertzen dituen minusbaliotasun larrien eta egokitzapen-maila baxuaren arabera, hezkuntza-programan eragina duten, baita hezkuntza-programa garatzeko behar diren baliabideak prest edukitzean ere.

Jarraian, curriculum berezia zein kasutan garatu behar den esango dugu. Hauexek dira kontuan izan beharreko egoera garrantzitsuenak:

- **Garapenaren arazo sakonak eta buruko atzerapen larri eta sakona dituela-eta, hezkuntza-premia bereziak eta iraunkorrak dituen ikaslea.**

Ikasle hauen ezaugarri nagusia hauxe da: komunikazioa, autonomia eta gizarte-ingurunearekiko elkarrekintza garatzeko orduan arazo larriak izatea. Ikaskuntza-programen helburua izango da ohitura funtzionalak bereganatzea, ahalik eta autonomia pertsonal eta sozialik handiena lortzeko. Ikasle horiek hezkuntza-ingurunea ondo egituratua behar dute, laguntza eta gainbegiraketa jarraiekin. Askotan izaten dituzte beste zenbait arazo, hala nola arazo organikoak, epilepsia, sentimen-nahasteak, adimen-paralisiak, muskulu- eta neurona-zailtasunak, eta abar. Hezkuntza-mailan eman beharreko erantzuna, funtsean, ongizate pertsonala hobetzera zuzendu behar da, ingurunearekin elkarrekintza izateko estrategiak eta autonomia pertsonalerako estrategiak eskainiz.

Argi dago horrelako zailtasunak dituzten pertsona guztiek ez dutela, nahita nahiez, hezkuntza bereziko ikastetxe batera zertan joanik eskolatzen direnetik. Ikasle bakoitzak dituen gaitasunak nolakoak diren ikusita, beste aukera batzuk

egon daitezke. Ingurune normalizatu batean ere jardun daiteke curriculum egokitua erabilia. Hala ere, ikasle bakoitzaren garapen pertsonaletik abiatuta premiak ikusita, baloratu egin behar dugu noiz erabili behar diren curriculum eta baliabide intentsiboago eta egokituagoak.

• **Urritasunanitzekin lotutako hezkuntza-premia larriak eta iraunkorrak dituzten ikasleak:**

- **Sentimen-minusbaliotasun larriek, beste zenbait minusbaliotasun asoziatuekin (urritasunanitzak), eragindako hezkuntza-premia bereziak.**

Ikasle-multzo honek sentimen-arazoak izaten ditu entzumenean edo ikusmenean. Zenbat kasutan, bietan batera. Gainera, buruko atzerapena edo bestelako arazoak ere izaten ditu, neuromotoreak edo osasunari dagozkionak. Minusbaliotasun horiek neurri handi batean baldintzatzen dute ikaslearen autonomia pertsonal eta soziala, baita komunikazioaren garapena ere. Ikasle hauek, pertzepzio-gaitasuna seriooki erasanda dute, eta horrez gain, garapen ebolutiboa normalizat jotzen denetik oso urrun dago eta eskuhartze desberdinak eta oso bereziak behar ditu. Ikasle hauengan ebaluatu behar dena honako hau da: jasotako estimulazio goiztiarra, hizkuntza bereganatzeko aukerak, komunikaziorako sistema alternatiboa edo osagarria, baita azaltzen dituzten arazoak ere; hori guztia, ikasle-multzo horrentzako curriculum egokiena aukeratzeko eta non garatu erabakitzeke.

- **Mugimen-minusbaliotasun larriek, beste zenbait minusbaliotasun asoziatuekin (urritasunanitzak), eragindako hezkuntza-premia bereziak.**

Ikasle hauek minusbaliotasun fisikoen ondorioz muga handiak dituzte; minusbaliotasun fisiko horiek minusbaliotasun psikikoekin batera agertzen dira, eta ikaslearen autonomia pertsonalaren, komunikazio-gaitasunaren garapena eta ongizate fisikoa eta emozio-ongizatearen garapena larriki baldintzatzen dute. Hezkuntza-premiez gain, osasun- eta gizarte-mailako premiak ere azaltzen dituzte, iraunkorrak eta hezkuntza-planetan kontuan hartu beharrekoak. Laguntza iraunkorra behar dute, ingurune fisikoa eta gizarte-ingurunea egokitzea behar dute, baita baliabide tekniko espezializatuak ere, curriculumera sartzea erraztuko dutenak eta ikasleen

autonomia eta burubide fisikoa ahalbidetuko dutenak. Minusbaliotasun asoziatuak daudenez, zaila da ikasleek duten ikaskuntza-maila ebaluatzea, baita dakitena edo egiaz ikasteko gai direna asmatzea ere; horregatik da garrantzitsua ikasleengan ikusten ditugun mugak ikasle bakoitzarekin banaka aztertzea, curriculumera iritsi ahal izateko: ikasleek dituzten hezkuntza-premia eta premia pertsonalak, laguntza tekniko bereziak, pertsonal laguntzaile iraunkorra, eta abar.

- **Sentimen-minusbaliotasunek edo neuronen eta mugimenaren gaixotasunek eragindako hezkuntza-premia bereziak dituzten ikasleak.**

Entzumen- edo ikusmen-defizita, edo edonolako mugimen-minusbaliotasuna, hala nola garun-paralisia, eta abar, duten ikasleek, erlazionatutako beste minusbaliotasun-mota asoziatu larririk gabe, funtsean curriculumera sartzeko berriazko bitartekoak behar izango dituzte (zeinuen hizkuntza, bimodala, kontzeptuen taula, ahots digitalizatuko ordenadorea, taula fotosilabikoak, eta abar), eta bitarteko horien bidez curriculum arrunta garatu ahal izango dute. Hala ere, ikasleak Hezkuntza Bereziko ikastetxe batean eskolatuta daudenean, Curriculum Proiektuak arazo hauen aurrean sarrera-neurri egokiak hartu behar ditu, eta horretarako, kontuan hartu beharko du, ikasle hauen erreferentzia-curriculum curriculum arrunta izango dela, hau da, OCDetan proposatzen diren helburu orokorrak, nahiz eta ziur aski, curriculum-arlo batean edo gehiagotan egokitzapenak zehaztu ditzakeen.

Ikastetxearen curriculum lantzeko prozesuari dagokionez, garrantzitsua da irakasleek hezkuntza-premiak antzematea, bai taldekoak bai ikasle bakoitzak dituenak ere, izan ere, ikasleen ezaugarriek garapen-aukera desberdinak eskaintzen dituzte eta laguntza-maila desberdinak behar dituzte, hezkuntza-planteamenduan islatu behar direnak. Zentzu horretan, Hezkuntza Bereziko ikastetxeetan antzeko ezaugarriak dituzten ikasleak biltzen dira, behar duten baliabide-motak eta hezkuntza-mailako arreta kontuan hartuz. Ikasle-talde honen oinarrizko hezkuntza-premia bereziak zehaztu daitezke, ikastetxearen curriculum egokituaren funtsezko elementua eta ardatza osatuko dutenak.

Ondoren adierazten den moduan laburtzen dira premiak:

1. Komunikazioarekin erlazioatutako hezkuntza-premiak

- ongizate pertsonala lortzeko, ingurunearekin elkarrekintza-estrategiak behar dituzte
- ahozko hizkuntzaren edo beste komunikazio-sistema baten bidez, zeinuen hizkuntzaren bidez, eta abar, euren komunikazio pertsonala hobetu behar dute
- Ingurune fisikoa eta soziala ezagutzeko eta portaera- nahiz egokitzapen-arazoak saihesteko, estrategiak garatu behar dituzte
- euren barne-egoera eta egoera fisikoa zein emozionala gainontzekoei adierazteko komunikazio-estrategiak behar dituzte
- beste pertsona batekin duten komunikazioan, intenzionalitatea finkatzea behar dute
- funtzio sinbolikoa bereganatzea eta hizkuntzaren erabilera erraztu behar dira.

2. Autonomia eta Identitate pertsonalarekin erlazioatutako hezkuntza-premiak

- portzentaia handi batek, osasunarekin eta ongizate pertsonalarekin erlazioatutako arreta medikoa behar du
- zenbait ikaslek beste zenbait arazo asoziatu azaltzen dituzte, hala nola epilepsia, jarrera-mailako arazoak
- euren sentimen-pertzepzioa indartzea behar dute, izan ere kontzientzia-maila mugatua eduki dezakete.
- ongizate fisikoa eta emozio-ongizatea emango dien askatasun pertsonala lortzea behar dute
- askatasuna ematen dieten oinarrizko ohiturak bereganatzea behar dute: elikadura, garbitasuna, portaera, ...
- eguneroko jardueretan parte hartzea behar dute, eta euren aukeren neurrian, etorkizunean lana izatea.

3. Gizarte-esparruan dituzten premiak

- garapen pertsonalerako beste pertsonekin harreman normalak edukitzea behar dute, baita ahalik eta ingurune ez-murritzailenetan moldatzea ere
- gizarte- eta emozio-giro sendoa eskaini behar zaie
- pertsonen egiteak eta izango diren gertaerak aurreikusten ikastea behar dute
- euren ekintzak ibili ohi direneko testuingurura egokitu behar dira
- gizarte-ingurunearen gainean kontrola izaten ikasi behar dute, eta ez bakarrik ingurune fisikoan
- euren ongizate pertsonalerako beharrezkoak diren aisialdia, zaletasunak, eta abar, antolatzea zaila egiten zaie

- hainbat inguruetan parte hartzeko laguntza behar dute (hezkuntza-ingurunea, familia, aisialdia, lan-ingurunea, ...)

4. Ezagutza-garapenarekin erlazionatutako premiak

- ikasitakoa orokortzeko zailtasun nabariak azaltzen dituzte
- pentsamendu zehatza dute eta hurbileko egoeretan hobeto erantzuten dute; pertzepzio-memoria- eta arreta-mailako berariazko zailtasunak dituzte
- ingurunea ezagutzeko eta giro egituratu batean euren ekintzak antolatzeko estrategiak bereganatzea behar dute
- prozesu sinbolikoak errepikatzeko eta bereganatzeko arazoak dituzte
- printzipioak eta arauak ateratzea eta egoera desberdinetara ezartzea zaila egiten zaie.

5. Berariazko laguntzen premiak.

- banakako arreta behar dute
- giro egituratua eskaintzea behar dute
- laguntza-mota desberdinak behar dituzte, baita zereginak betetzeko maiz gainbegiratzea ere
- elkarrekintza pertsonalaren bidez, emozio-oinarria eskaini behar zaie
- ingurunea hobeto ezagutzeko, komunikazio alternatiboarekin erlazionatutako hezkuntza-baliabideak eta -metodologiak behar dituzte
- beraienezko funtzionaltasun gehiago eta askatasun pertsonal handiagoa eskainiko dieten ikaskuntzak aukeratu behar dira
- ingurunera sartzeko, curriculumean eta ingurunean bertan egokitapenak behar dituzte.

3.- Hezkuntza Bereziko ikastetxearen hezkuntza-helburuak

Minusbalioetasun garrantzitsuak dituzten pertsonen hezkuntzan planteatzen diren helburuak, hezkuntza arruntean planteatzen diren helburu berak dira. Ikasle ororentzat helburua da gaitasunak ahalik eta gehien indartzea, hots, afektibitateari, fisikoari, ezagutzari eta gizarteari dagozkien alderdiak indartzea, ikaskuntza-prozesuetan eta garapen pertsonalean eragina izan dezaketen egoerak orekatuz eta optimizatuz. Hezkuntza-sistemak, etapa desberdinetan (haur-hezkuntza, lehen hezkuntza, bigarren hezkuntza) helburu jakin batzuk

planteatzen ditu, eta helburu horiek egoera berezietan ere baliagarriak dira; adin kronologikoa, hezkuntza-etapa bakoitzaren berezko interes bereizgarriak, eta abar errespetatzean datza; aldi berean, egoera pertsonalak ere kontuan hartu behar dira, eta horren arabera, ikaskuntza-prozesuaren baldintzak aldatu, hezkuntza-helburuak, -edukiak eta -metodoak subjektuen gaitasunetara eta premietara egokituz.

Gaur egun ezin daiteke hezkuntza ulertu, “bizi-kalitatea” eta ongizatea printzipioak bertan sartu gabe. Bizi-kalitatearen kontzeptua, gizabanakoak dituen garapen-aukerekkin erlazionatuta dago; zentzu honetan, hezkuntza, bere baitan, kultur balore garrantzitsua da, eta hezkuntzaren barruan sartzeak bizi-kalitatearen parametroetako bat adierazten du. Minusbaliotasun larriak eta iraunkorrak dituzten ikasleak aipatzean, kontuan hartu behar da, ikasle hauek dituzten gizarte-mailako, osasun-mailako eta hezkuntza-mailako premiak bizi-kalitatearen osagai garrantzitsuak direla. Ondorioz, egingo den hezkuntza-planteamenduak, irakaskuntza-kalitatea hobetzeaz ezezik, ongizate fisikoa eta emozio-ongizatea ere hobetzen lagunduko du.

Hezkuntza bereziko ikastetxeetako curriculumaren helburuetako bat, minusbaliotasun larriak dituzten ikasleei, gaitasunen garapena ziurtatzea izango da, ingurune desberdinetan ahalik eta autonomia handienarekin parte hartu ahal izateko, horrela ahalik eta bizi-kalitate eta ongizate handiena lortu ahal izateko. Helburu hauek betetzera zuzentzen den curriculumak, garatzeko erreferentzia bezala, hezkuntza-etapa bakoitzaren oinarrizko curriculum-diseinuetan planteatzen diren printzipio orokorrak hartuko ditu, zeintzuk ikaskuntza-helburuak, edukiak, edukien denboralizazioa, aplikatu beharreko metodologia, laguntzak eta baliabideak, eta abarren egokitzapena gidatuko duten.

II. KAPITULUA:

HEZKUNTZA BEREZIKO IKASTETXEEN CURRICULUM-PROIEKTUA

Hezkuntza Bereziko ikastetxeetan Curriculum Proiektua lantzeko orduan, batez ere, ikasleak dituen hezkuntza-premia bereziak hartu behar dira kontuan, premia larri eta iraunkorrak, eta, aldi berean, irakatsi eta ikasteko prozesuak horren arabera nola egokitu behar diren ere ondo aztertu behar da. Eskola-curriculumak testuingurura eta ikasleen ezaugarrietara egokitu behar denez, Hezkuntza Bereziko ikastetxeetan Curriculum Proiektua osatzeko modua bera ere ezberdina da, bestelakoa. Baditu, beraz, besteekin alderatuta, osagai bereizgarri batzuk:

1. Lehenik eta behin, Hezkuntza Bereziko ikastetxe baten Curriculum Proiektuak curriculumaren oso egokitzapen handia dakar; izan ere, curriculumak lantzean, ***curriculum orokorraren helburuak, edukiak eta ebaluazio-irizpideak neurri handi batean aldatu behar dira***. Gainera, arloen antolamendua, edukien sekuentziazio nahiz antolamendua, eta eskola-antolamendurako moduak ere egokitu egin behar dira.

2. Bigarren, ***proiektu bakar batetik ikasle-talde anitzari erantzun behar zaio***, ezaugarri asko kontuan hartuta: adina, garapen-maila, eboluzio-erritmoak, behar duten laguntza-mota, askatasun-maila, itxaropenak, eta abar.

3. Ondorioz, Curriculum Proiektuak egoera desberdinetarako erantzun desberdinak artikulatu eta integratu behar ditu, eta horrek ***ikastetxea antolatzeko moduan, maila guztietan zeharkako eragina izango du***: etapak eta zikloak eta horien erreferentzia-adinak egokitu beharko dira, baita profesionalen antolamendua, espazioak, denbora, ikasleak multzokatzeko modua, eta abar.

Orokorrean, curriculumak egokitzeko prozesuak continuum ideari erantzuten dio, egile desberdinek jadanik azaldu dutena. Curriculumak sailkatzeko egin diren saiakera desberdinen artean, Hegarty eta Hodgson⁽²⁾ egileek curriculum berezi bat izan daitekeena azaltzen dute, hots, hezkuntza-premia bereziak integratzeko ikuskera. Egile horien arabera, hezkuntza-premia bereziak dituzten ikasleen curriculumak, eskolaren antolamenduarekin batera aztertu behar da, izan ere, eskola-antolamenduak zehazten du aldaketak dituen

(2) HEGARTY S., HODGSON A., CLUINIES-ROSS L. 1988. *Aprender juntos. La integración escolar*. Morata. Madrid.

curriculum bat eskaintzeko aukera, curriculum arruntetik edo curriculum berezi batetik abiatzen dena.

Bost kategorია bereizten dituzte. Horietako bakoitzak curriculuma egokitzeko modalitate bat ekarriko du, eta, aldi berean, eskolaren antolamenduan eta aurreikusitako laguntza-sisteman izango du eragina. Egile hauek egindako sailkapenean oinarrituta, parekotasuna ikusten da, batetik, proposatuko kategoría horiek, eta, bestetik, gure hezkuntzako curriculumaren egokitzapen-motak alderatuz gero. Hori argi ikus daiteke 1. koadroko eskeman.

Sailkapen horren arabera, curriculum arruntean egiten diren eta 1. eta 2. kategoriari dagozkien egokitzapen orokorrak bereiz daitezke. Horrez gain, curriculum arruntetik abiatuta egokitzapen garrantzitsuak egin ahal dira, eta ondorioz, Banakako Curriculum Egokitzapenak (BCE) sortzen dira, 3. kategorian azaltzen den bezala. Beste muturrean aurkituko genituzke curriculum bereziak eta desberdinagoak osatzen dituzten egokitzapen garrantzitsuak; kasu hauetan, egokitzapen-maila, koalitatiboki eta koantitatiboki handiagoa da, eta curriculum arruntaren edota baliabide arrunten bidez ikasleei erantzun ezin zaien egoeretan egiten da, 1. koadroko 4. eta 5. kategoriatan azaltzen den bezala.

Curriculuma egokitzeko azken modalitate honi buruz jarduten du agiri honek. 4. eta 5. kategoriak, gure hezkuntza-praktikan planteatutako antzeko hezkuntza-egoerekin bat datoz: ikastetxe arruntetan eta Hezkuntza Bereziako Ikastetxeetan Gela iraunkorrak edota Hezkuntza Berezia. Kasu honetan proposatzen diren hezkuntza-programetan lehentasuna dute ikaskuntza-mota funtzionalek, autonomia pertsonalaren garapenak, baita gizarte- eta komunikazio-mailako trebetasunak ere. Curriculum-mota berezi honek, curriculum arruntaren elementu gehienek aldaketa eragiten du; ikasleek dituzten minusbalioetasun larriek eta iraunkorrek eragindako hezkuntza-premien arabera proposatzen da, izan ere, minusbalioetasunaren ondorioz ikaskuntzarako zailtasun handiak dituzte.

1. koadroa

<i>Hegarty eta Hodgson. Sailkapena</i>	<i>LOGSE EAEn</i>
1. Curriculum orokorra.	<ul style="list-style-type: none"> • Oinarrizko Curriculum Diseinua (OCD).
2. Curriculum orokorra, zenbait aldaketarekin.	<ul style="list-style-type: none"> • Ikastetxearen Curriculum Proiektua (ICP). • Zikloetako Curriculum Proiektua. • Ikasgelako programazioa.
3. Curriculum orokorra, aldaketa esanguratsuekin.	<ul style="list-style-type: none"> • Banakako Curriculum Egokitzapena (BCE). • Gelako programazio egokitua.
4. Curriculum berezia, gehikuntzekin.	<ul style="list-style-type: none"> • Curriculum funtzionala. • Oinarrizkotzat jotzen diren zenbait arlotan zabalduetako curriculumak; autonomia, gizarte-gaiatsunak, komunikazioa, ... • Egoera Berezietan Curriculum Proiektua (Gela Iraunkorra, Zeregina Ikasteko Gela, ...).
5. Curriculum berezia edo desberdina	<ul style="list-style-type: none"> • Hezkuntza Bereziko Ikastetxeetako Curriculum Proiektua. • Egokitzapena, oso modu esanguratsuan

Hezkuntza Bereziko ikastetxeetan curriculumaren antolamendua

Hezkuntza bereziko ikastetxeetan hezkuntza-premia bereziak dituzten adin desberdineko ikasleak hezten dira, hezkuntza-ibilbide osoa barnean hartuta, haurtzarotik helduarora. Proposatzen den curriculumak hezkuntza-premia pertsonal eta banakako hauekin bat etorri behar du, baina aldi berean, hezkuntza-etapa bakoitzeko adinaren berezko interesak ere kontuan hartu behar ditu.

Hezkuntza-premia larriak daudela ikusita, arrazoizkoa da ikastetxeak helburu orokorrak planteatzea, hiru hezkuntza-etapetako helburuetan oinarrituta (haur-hezkuntza, lehen hezkuntza, bigarren hezkuntza). Ondoren, helburu orokor horietan, egin beharreko egokitzapenak, aldaketak eta lehentasun-mailaketak egingo dira, edo helburu berriak eta egokiagoak sartu, testuinguruaren eta ikasleen ezaugarriak aintzat izanik. Horrez gain, kontuan hartu behar da, hezkuntza-premiak ikasleen adin kronologikoarekin batera aldatuz doazela, beraz, ikastetxearen curriculumak bateragarri egin behar ditu premia bereziak eta adin kronologikotik ondorioztatutako lehentasunak.

Ondorioz, planteatuko den ikastetxearen curriculumak, aurretik egokitutako helburu orokor batzuk lortzera bideratuko da; curriculum honetan, hezkuntza-etapa desberdinak planteatu daitezke, berezko hezkuntza-helburuak edukiko dituztenak. Antolamendua etapaka eta zikloka eginda, errazago eta argiago definituko da ikasleak eskolatzeko-prozesu osoan egindako curriculumak, baita hezkuntza-etapa bakoitzari dagozkion programak eta metodologiak proposatu eta ebaluatzeko modua ere.

Hezkuntza-premia bereziak dituen ikasleak hezkuntza-sisteman ustez egin dezakeen ibilbidea kontuan hartuta, ikastetxearen curriculumak antolatzeko proposamena egiten da, eta, proposamen hori gero, era horretako proposamenetan malgutasunez jokatu behar dela jakinda, egokitu egin behar da ikastetxe bakoitzaren ezaugarrien arabera (2. *koadroa*).

Proposamen horretan, curriculumak unitate bakarra osatzen du, nahiz eta bertan ondo bereizitako *etapak* dauden. Etapa horien bidez, oinarritzko hezkuntza-helburuak lortu nahi dira, aurretik egokitutakoak. Berezko helburuak dituzten hiru etapa bereizten dira, eta etapa horiek egokituz, ikastetxearen Haur hezkuntza, Lehen hezkuntza eta Bigarren hezkuntza osatzen dira. Azken etapa honetan, hots, Bigarren hezkuntzan, helduarorako saltoa ematen da, horrela, ikasleak hezkuntza-sisteman egin dezakeen ibilbidea osatuz.

Etapa hauetan hezkuntza-ziklo desberdinak bereizten dira. Ziklo bakoitzak, plangintzarako, edukiak antolatzeko, ikasleak multzokatzeko, ebaluaziorako, eta abar, **marko edo unitate bat** osatzen du. Antolamendua zikloka egiteak, ikasle bakoitzaren gainean egin beharreko jarraipena errazten du eta minusbaliotasun larriak dituen pertsonaren ikuspegi pertsonalagoa eta indibidualizatuagoa eskaintzen du, non ikaslearen une ebolutiboa adinaren berezko interesekin integraturik jarraitzen den.

Ikaskuntza-edukiak antolatzeko orduan, edukiak **esperientzia-esparrutan** antolatzea erabakitzen da, ezagupen-arloen ordeztan, izan ere, hezkuntza-premia bereziak dituen ikasleen ikaskuntza, nagusiki bizi ditzakeen esperientzia esanguratsuetara lotuta dago. Esparruaren kontzeptua erabilgarria da, izan ere, ikasleak ardatz esanguratsuen inguruan (autonomia pertsonala, komunikazioa, ezagutza-garapena, eta abar) egin ditzakeen jardueren eta esperientzien ideia adierazten du. Ardatz edo esparru horiek, ikaskuntza-edukiak eta -jarduerak banatzea ahalbidetzeaz gain, proposamen didaktikoak hezkuntza-etapa bakoitzaren esperientzia esanguratsuekin erlazionatutako esparru handien inguruan antolatzea ere ahalbidetzen du.

Hezkuntza Bereziko ikastetxe batean curriculum antolatzeko orduan, zenbait irizpide kontuan hartu behar ditugu, helburuak, ikaskuntza-edukiak antolatzeko, hots, irakaskuntza-jarduera osoa ikasleen ezaugarrietara egokitu behar dugu. Aipatu irizpideak honako hauek dira:

- Ikasleen adin kronologikoa eta adinari lotutako premiak eta interesak
- Ikasleen hezkuntza-premia bereziak
- Erabiliko diren curriculum-erreferentzia arruntak
- Ikaslearentzat curriculum-mota esanguratsuenak
- Abiapuntu eta helburu izango diren egokiteko trebetasunak
- Etapen eta zikloen erreferentzia-adinaren egokitzapena
- Erabiliko diren curriculum-erreferentzien egokitzapena

Ikastetxearen Curriculum Proiektua lantzeko erreferenteak

Hezkuntza Bereziko ikastetxe baten curriculuma, sakonki egindako egokitzapen-edo zehaztapen-prozesuaren ondorioa da, non ikasle guztientzat oinarrizko hezkuntzan proposatutako zenbait helburu moldatu, ordezkatu edo aldatzen diren.

Curriculuma egokitzeko edo zehazteko prozesu hau, oinarri bezala edo ardatz bezala zenbait erreferente hartuz egiten da. Curriculuma lantzea zailago egingo duten arazoak saihesteko, garrantzitsua da, termino honekin zer ulertzen den argitzea, baita irakasle-taldeak “erreferentea” ideia hezkuntza bereziko ikastetxeetan curriculuma lantzeko testuinguruan nola erabili behar duen argitzea ere.

ERREFERENTEAREN ideia, baieztatzeko eta aztertzeke eredu bezala hartzen den zerbaitekin erlazionatzen da; azterketa honen emaitzaren arabera, elementu jakin batzuk erabilgarriak izan daitezke, eta beste zenbait, berriz, erabilgarriak ez direnez, egokitu, aldatu, moldatu edo kendu egin behar dira.

Idea hau laburbilduz, funtsean bi erreferente-mota bereizten dira, curriculum-proiektua lantzeko orduan kontuan hartu beharko direnak. Erreferente horiek, euren inguruan aldagai anitz laburbiltzen eta antolatzen dituzte, hezkuntza-prozesuan eragina dutenak; elementu esanguratsuenak adierazten dituzte, eta elkarren artean erlazionatzean, emaitza bezala ikasle-multzo jakin baten premia berezietara egokitutako curriculum baten diseinua lortzen da.

Bai Hezkuntza Proiektua, bai Hezkuntza Bereziko ikastetxe baten Curriculum Proiektua ere, bi ardatz nagusien inguruan garatzen da:

- ***Erreferente Berezia: Hezkuntza Premia Berezia***

Hezkuntza Proiektua eta Curriculum Proiektua lantzeko orduan, kontuan hartu beharreko alderdiak dira ikasleen errealitatea eta euren hezkuntza-premien larritasuna eta iraunkortasuna, adin kronologikoa, behar ditzaketen laguntza jarriak, euren autonomiarako ezinbestekoak diren ikaskuntzak, eta abar. Azken finean, Curriculum horietan azalduko zaizkigu ikaslearen hezkuntza-premia eta premia pertsonalak, ikastetxearen ezaugarriak eta bereizgarriak, eta neurri handi batean arrunta eta orokorra denetik aldentzen den gauza oro, ondorioz, helburu desberdinak planteatzea, aldatzea edo beste batzuegatik ordezkatzeko eragiten dutenak.

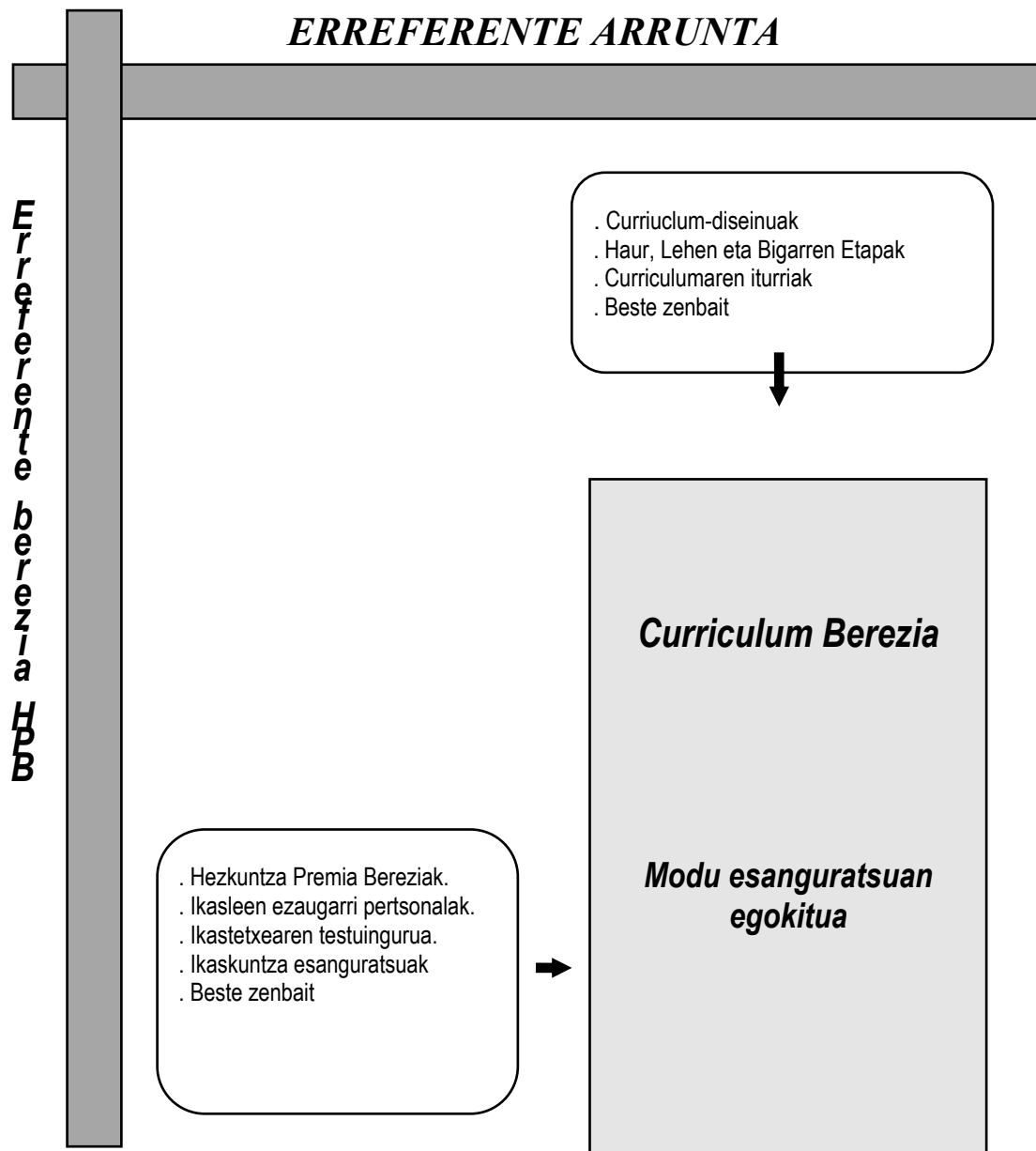
• **Erreferente Arrunta: Oinarrizko Curriculum Diseinuak**

Erreferente honek erabilera orokorreko parametroak biltzen ditu, hezkuntza-errealitatea islatzen dutenak eta hezkuntza-etapa desberdinetako Curriculum Diseinuetan proposatzen diren helburu orokorrak eta oinarrizkoak azaltzen dituztenak. Erreferentzia horiek, hezkuntza bereziko ikastetxeetan literalki ezar ezin direnak, hezkuntza-premia bereziekin batera, egokitzapen egokiak egiteko abiapuntutzat hartzeko beste parametro bat osatzen dute. Minusbaliotasun larriak dituzten ikasleen curriculum-eskaintza egokitzeko abiapuntu dira, eta oso lanabes erabilgarria dira zer irakatsi eta zer ikasi zehazteko, gizarte-ingurunearen eta familia-ingurunearen gaitasun-maila eta ezaugarriak kontuan hartuz. Ondorengo adibidean azaltzen den bezala, DBHko helburu orokorrak, curriculum-a azken hezkuntza-etapetako ikasleen ezaugarrietara egokitzeko orduan, erreferente bezala erabil daitezke.

Helburu orokorra	egokitzapena → Helburuarekin erlazionatutako edukiak
<p>a/ <i>Gorputzaren beraren funtzionamenduaren oinarrizko alderdiak ezagutzea eta ulertzea, baita erabaki pertsonalek norbanakoaren osasunarentzat eta taldeko osasunarentzat dituzten eraginak ere; ariketa fisikoa egiteko azturak, garbitasunak eta elikadura orekatsiak dituen onurak baloratzea, baita bizitza osasuntsua egitea ere.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Garbitasun-azturak praktikan jartzea, hala nola, zainketa pertsonala, hilekoa, bizarra moztea, orraztea, eta abar. • Segurtasun pertsonalean eragin dezaketen lanabesak, aparatuak edo makinak ezagutzea eta erabiltzea. • Elikadura-azturak bereganatzea: janarien kontrola, pisu-taulak erabiltzea, elikadura-jarrera desegokiak kontrolatzea, eta abar. • Elikagaia egokiak ezagutzea eta dieta pertsonalaren autokontrola. • Ariketa fisikorako aztura osasuntsuak bereganatzea. • Zaletasunak eta jolas-jarduerak praktikatzea, aisialdi pertsonalari erantzuteko. • Beste zenbait.

Erreferente arruntaren (parametro orokorrak adierazten dituenak), eta erreferente bereziaren artean (minusbaliotasun larriak dituzten ikasleen hezkuntza-premiak biltzen dituenak), dagoen erlazioak modu esanguratsuan egokitutako curriculum bat osatzen du, hezkuntza-sistema arruntaren antolamenduan eta egituran integratuta dagoena. (3. Koadroa)

3. Koadroa: curriculum lantzeko erreferenteak

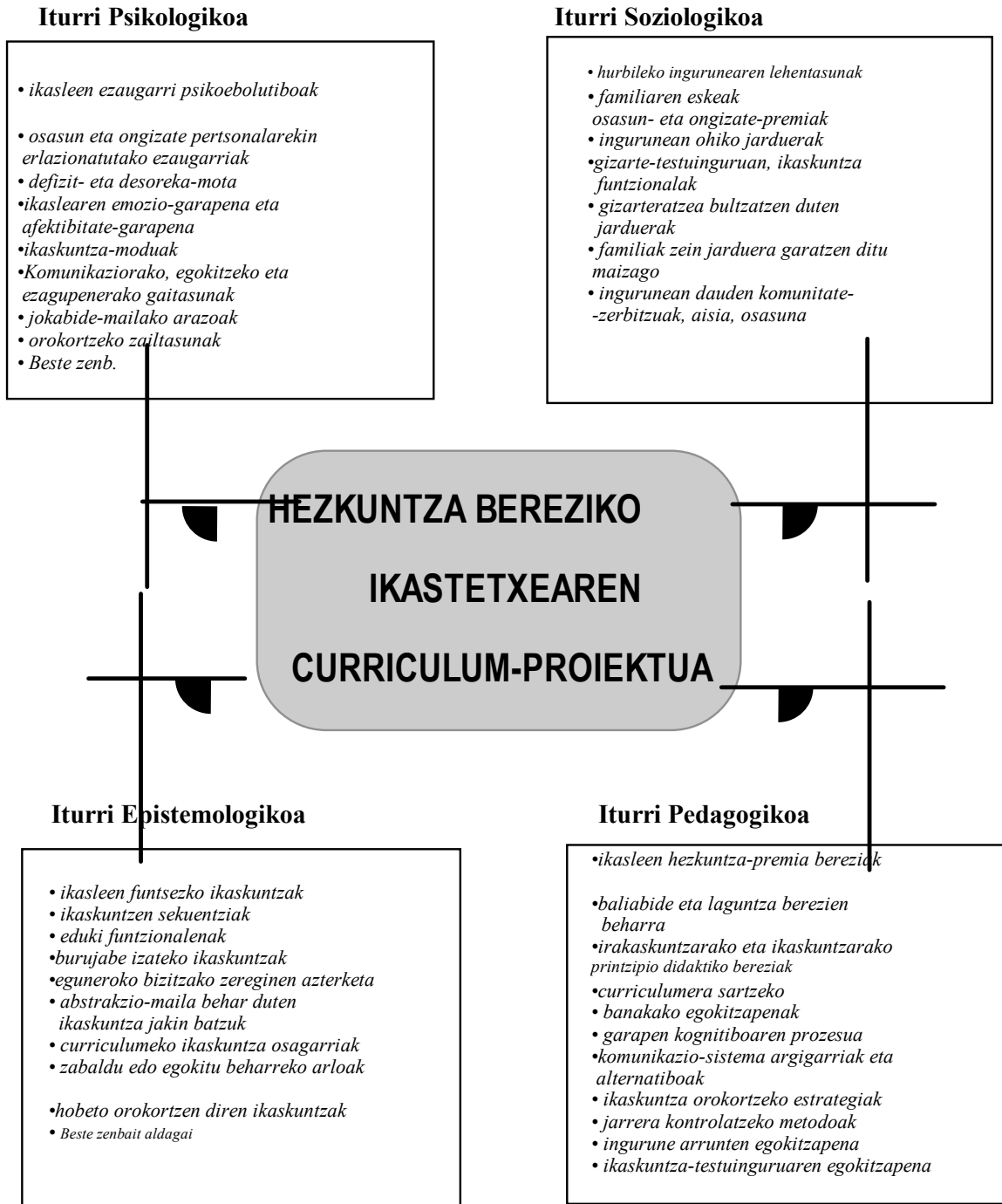
Ikastetxearen curriculum-proiektua lantzeko orduan, eta erreferente hauek ezarri ahal izateko, irakasle-taldeak, ziur aski, irizpideak beharko ditu, euren lana bideratuko duten irizpideak, hain zuzen ere. Agiri honetako I. Kapituluan hezkuntza-premia berezien deskribapena egiten da, eta bertan, ikastetxeko ikasleek dituzten hezkuntza-premia bereziak baloratzen eta definitzen lagunduko diguten zenbait orientabide azaltzen da.

Erreferente arruntari dagokionez, Oinarrizko Curriculum Diseinuak oinarrizten direneko iturri desberdinen azterketak, Ikastetxearen Curriculum Proiektua lantzeko lehenengo informazioa eskaintzen digu. Iturri psikologikoa, pedagogikoa, epistemologikoa eta soziologikoa, irakasle-taldeak curriculuma egokitzeko prozesuari ekin baino lehen egin beharreko gogoetarako erreferentea dira, eta eskola-erantzun egokiagoa eman ahal izateko kodeak eskainiko dituzte. Iturri bakoitzak premia larriak eta iraunkorrak dituzten ikasleen ezaugarriei buruzko informazioa eskainiko ditu, eta aldi berean, helburuak aukeratzean, irakasteko moduan, eduki garrantzitsuenak, eta abar, aukeratzeko orduan orientatu egiten dute, azkenean, ikastetxeko ikasleentzako Curriculum Proiektua lortuz.

Ondoren agertzen den eskeman, gogoetarako zenbait irizpide azaltzen dira, larritasun bereziko premiak dituzten ikasleentzat hezkuntza-helburu egokituak formulatzeko.

(4. Koadroa)

4. Koadroa: hpb dituzten ikasleen kasuan, curriculumaren iturriei buruzko informazioa.

Ikastetxearen Hezkuntza Proiektua eta Curriculum Proiektua: osagaiak

Ikuspuntu teoriko batetik pentsa daiteke, curriculum-proiektua egin aurretik, ikastetxearen hezkuntza-proiektua definitu behar dela. Arrazoizkoa dirudi, hezkuntza-etapa bakoitzaren ikaskuntza-helburuak eta -edukiak zehaztu baino lehen, eskola-elkarteak ikastetxearen helburu nagusiak zeintzuk diren erabakitzea; ikastetxearen ezaugarriak aztertu beharko dira, baita inguruneak eta ikasleenak ere, ikasleentzat proposatuko den hezkuntzari buruzko zenbait erabaki komun hartzeko.

Hala ere, ikuspuntu praktiko batetik, curriculum-proiektua eta hezkuntza-proiektua lantzea, dinamikoagoa den zerbait da, egitura linealari jarraitzen ez diona; bi elementuak hertsiki erlazionatuta daude, ondorioz, elementuetako batean egiten diren aldaketek, beste elementuan aldaketak eragiten dituzte. Hezkuntza-praktikan ohikoa da, hezkuntza-proiektua egitea eta curriculum-proiektua egitea hertsiki lotuta egotea, eta proiektuetako bat lantzen den bitartean hartzen diren erabakiak, beste proiektuak bere gain hartuko ditu eta bertan integratuko dira. Hau da lantze-prozesuan gertatzen dena, eta neurri handiagoan gertatzen da praktikan jartzean, izan ere, hezkuntza prozesu dinamikoa eta progresiboa da, hertsiki itxita ez dagoena; aitzitik, elementu jakin batzuk aldatuz joatea beharrezkoa da, aldagai desberdinetara eta hezkuntza-egitean izaten diren aldaketetara egokitzeko.

Hezkuntza-proiektuaren funtzioa, irakasle-taldeari esparru orokor bat eskaintzea da, non zenbait berezko hezkuntza-printzipio definitzen diren, eta ikasleen, ikastetxearen eta kokatzen deneko gizarte-ingurunearen eta kultur ingurunearen ezaugarri jakinei irtenbidea ematen zaien. Hezkuntza-proiektuan zehazten dira bai hezkuntza-helburuak eta -xedeak, bai eskola-elkartearen estamentu desberdinen oinarritzko alderdiak ere.

Osagaiak honako hauek dira:

Ikastetxearen hezkuntza-proiektuaren osagaiak

- Ikastetxearen gizarte-testuinguruaren eta kultur testuinguruaren azterketa
- Ikastetxearen azterketa
  - hurbileko ingurunearen azterketa
  - HBko ikastetxearen ikasleen ezaugarriak eta premiak
- Ikastetxearen identitatea
- Ikastetxearen hezkuntza-helburuak

- Lerro pedagogikoa
- Ikastetxearen elementuen egitura eta antolamendua
  - elementu pertsonalak eta antolamendua
  - elementu materialak eta antolamendua

Curriculum-proiektua ikastetxearen hezkuntza-proiektuan oinarritzen da, eta hezkuntza-eskaintza ikastetxeko ikasleen eta testuinguruaren ezaugarrietara zehazteko, egokitzeko eta moldatzeko funtzioa du. Zeregin hori ikastetxeko irakasle-taldeak bere gain hartu behar du, eta gogoeta bateratua egiteko, ideiak trukatzeko eta akordioak hartzeko aukera eskaintzen du, ..., horrela, jarduera akademikoa eta hezkuntza-mailakoa bideratuko duten erabakietan adostasuna eta partehartze aktiboa ziurtatzeko. Proiektua lantzean, irakasle-taldeak, zer, nola eta noiz irakatsi eta ebaluatu erabaki beharko du, eta erabaki horiek irakaskuntza-ikaskuntzako elementu desberdinetan eragina izango dute: helburuak, edukiak, ebaluazio-irizpideak eta -prozedurak, irizpide metodologikoak, prozesuaren ebaluazioa, eta beste zenbait.

Hezkuntza Bereziko ikastetxe baten curriculum-proiektua lantzeko prozesuan, minusbaliotasun larriak dituzten ikasleentzat garrantzi gutxien duten helburuak eta edukiak **kendu** egingo dira; ikasle hauen berariazko premiei erantzungo dieten beste zenbait alderdi osagarri edo alternatibo **aldatu** edo gehitu egingo dira; ikaslearen garapenerako garrantzitsuen diren edukiak **zabaldu**; edo bestela, curriculum ofizialean azaltzen ez diren beste zenbait helburu eta eduki **gehitu**, denboralizazio desberdina dutenak edo minusbaliotasun larriak dituen ikasleak behar duen arretarekin kontuan hartzen ez direnak.

Zer eta **nola** irakatsiko den, espazioa eta denbora antolatzeko modua, eskainiko diren laguntzak, ikasleek dituzten premia berezientzako metodologia alternatiboa edota berariazkoa, eta abar, ikastetxeko ikasleentzat curriculum-proiektu egokitua eta berariazkoa osatuko duten elementuak dira.

Curriculum-proiektua agiri eta material desberdinek osatzen dute, norabide pedagogiko berean antolatuta eta bideratuta daudenak, eta mailaka lantzen direnak. Curriculum-proiektuak honetarako balio du:

- Eskola-elkartearen aurrean, minusbaliotasun larriak eta iraunkorrak dituzten ikasleen asmoak eta helburuak azaltzeko, zehazteko eta adierazteko; zentzu honetan, curriculum-proiektua ikastetxearen hezkuntza-proiektuan oinarritzen da.

- Hezkuntza-premia larriak dituzten ikasleei eskaini behar zaien hezkuntza-erantzunari buruz gogoeta batera egiteko, erabili behar diren metodologia bereziak, ikasle hauen premietarako lehentasuna duten ikaskuntzak, ingurunean egin beharreko aldaketak, ..., erabakiz.
- Kudeaketa eta koordinazio pedagogikoari buruzko erabaki eraginkorrak hartzen laguntzeko: ikastetxean norabide pedagogiko jakin bat finkatzen du, irakasle-taldean zereginak banatzen laguntzen du, ikastetxeko sistema eta ikasleen baliabide berezien plangintzarako eta antolamendurako sistema berezia zehazten du, eta abar.
- Ikastetxeko irakasleei, familiei eta hezkuntza-administrazioari, hezkuntza-premia larriak eta iraunkorrak dituzten ikasleentzat proposatzen den irakaskuntza-ikaskuntza mota ezagutzera emateko.
- Ikastetxearen eta ikasleen ebaluazioan erreferente bezala erabiltzeko, izan ere, adierazleak eskaintzen ditu proposatzen denaren eta ikasleen premien arteko koherentzia-maila eratzeko, diseinua baloratzeko, ikastetxearen errealitatera hurbiltzeko eta hezkuntza-erantzunaren kalitaterako.

Hezkuntza Bereziko ikastetxe batean curriculum-proiektua lantzeko jarraitu behar den prozesua, osatzen duten osagaiak bezalaxe, edozein ikastetxeko curriculum-proiektuaren antzekoa da. Honako hauek dira:

Ikastetxearen curriculum-proiektuaren osagaiak

• Ikastetxearen helburu orokorrak   • Hezkuntza-etapa bakoitzaren eta zikloen ezaugarriak   • Garapen-esparruen edo -arloan helburuak   • Hezkuntza-ziklo bakoitzean, edukien sekuentziak   • Ebaluazio-irizpideak, hezkuntza-etapa igarotzeko irizpideak   • Aukera metodologikoak   • Espazioaren eta denboraren antolamendua   • Ebaluaziorako, tutoreen jardunerako eta ikasleen jarraipena egiteko irizpideak

IKASTETXEAREN CURRICULUM-PROIEKTUA LANTZEKO IRIZPIDEAK

Ikastetxearen curriculum-proiektuaren lantzea zenbait irizpidek zehazten dute, hezkuntza-helburuak eta ikaskuntzarako edukiak aukeratzeko orduan kontuan hartu behar direnak, ikasleak eskola-jardueran zehar azalduko dituen premiekin bat etortzeko. Curriculum-proiektua lantzean, gainera, irakasleek ikaslearen eskola-jardueran zehar, une bakoitzean irakatsi behar dutenari buruzko erabakiak hartzea ahalbidetzen da, planteamendu orokor bati erantzunez, plan orokor baten barruan.

Hezkuntza-premia larriak eta iraunkorrak dituzten ikasleen hezkuntzaren lehentasunak zeintzuk diren definitzea oso zeregin zaila da, aldagai desberdin ugari eta aukera desberdin ugari baitago; horregatik, irakasle-taldeak zenbait funtsezko irizpide kontuan hartu behar ditu, irakaskuntza-ikaskuntzan lehentasunezkoa denari eta ez denari buruz erabakiak hartzeko, eta ondorioz, curriculuma egokitzeko lana errazteko.

Irizpide edo printzipio hauek hezkuntza-helburuak formulatzeko eta aukeratzeko orduan eragina dute; horrez gain, irakaskuntza-metodologiaren aukerak, ebaluzio-metodoetan, antolamenduan, ikasleen multzokatzean, eta abar, ere eragina dute. Irakasle-taldea, curriculum-proiektua lantzeko orduan, funtsezko irizpide batean oinarrituko da: ikasleen premia bereziak eta premia horien larritasuna, eta horren arabera, globaltasun handiagoa eskainiko duten beste zenbait irizpide azalduko ditu, besteak beste, testuinguru normalizatuetan modu askean funtzionatzeko beharrezkoak diren trebetasun-motak, ikasleen adin kronologikoa, ikasleen osasun- eta segurtasun-baldintzak, etorkizunean, aisialdian, lanean, eta abar murgiltzeko behar diren trebetasunak, eta abar.

Jarraian, minusbaliotasun larriak dituzten ikasleen irakaskuntzan eta ikaskuntzan ezinbestekoak diren zenbait irizpide deskribatuko ditugu, hezkuntza-helburuak aukeratzea eta irakas-praktikaren plangintza baldintzatzen dutenak. Nahiz eta guztiek izan eragina curriculum-proiektuaren elementu desberdinetan hartzen diren erabakietan, ondoren azaltzen dugun bezala multzoka daitezke:

1. Hezkuntza-mailako helburuak eta edukiak aukeratzeko irizpideak.

1.1. Adin kronologikoarentzat egokiak diren helburuak aukeratzea

Pertsonen adinak berarekin batera ezaugarri eta premia jakin batzuk ditu, beste ezaugarri-mota batzuetatik askeak direnak, hala nola, gaitasuna, gizarte-maila, eta abar. Haur-adinak berezko premiak ditu, nerabezaroan azaltzen direnetik

desberdinak edo helduarorako iragaite-etapan azaltzen diren desberdinak. Horrez gain, gizarteak balore eta exigentzia jakin batzuk azaltzen ditu, eta pertsonen adin kronologikoarekin espreski erlazionatutako zenbait itxaropen formulatzen ditu. Horrela, adibidez, gizarte-inguruneak tolerantziaz erantzuten dio jabetze batean modu txarrean jokatzeko duen ume bati, baina gauza bera onartezina bihurtzen da, adin gehiago duen ume baten kasuan, nerabe baten kasuan edo gazte baten kasuan.

Minusbaliotasunak dituzten pertsonen kasuan, azaltzen dituzten premia pertsonaletako asko adin kronologikoarekin erlazionatuta daude, minusbaliotasunik ez duen edozein pertsonarekin gertatzen den bezala. Horregatik da garrantzitsua aukeratzen diren helburuek eta jarduerak, adin kronologikoaren berezko premiak eta interesak azaltzea.

Curriculum lantzean, adinaren arabera erreferentziak hartu behar dira, minusbaliotasunik gabeko ikasleek aukeratutako lituzkeen jarduerak eta inguruneak aztertuz. Komenigarria izan daiteke, ikasleek dituzten interesen, premien, lehentasunen, ohituren eta kulturaren inbentario bat egitea, adinaren eta ibili ohi diren ingurunearen arabera. Informazio hori oso eraginkorra izango da irakaskuntzarako helburuak eta jarduerak aukeratzeko orduan, bereziki minusbaliotasunik ez duten pertsonekin elkarrekintza errazten dutenak.

Adin kronologikoa kontuan hartzeak, irakaskuntzan erabiltzen den materiala kontuz aukeratzeko eskatzen du (mugimendu-mailako trebetasunak garatzeko, jolaserako materialak, komunikazioa edo ezagutza-alderdiak garatzeko, ...), ikasle bakoitzaren adinera egokitu behar dena. Adibide zehatz bat jarriz, ikasle txiki batek koloretako pieza erabil ditzake mugimendu-gaitasunak garatzeko; hala ere, ikasle nerabe baten kasuan ez litzateke komenigarria izango material hori erabiltzea; egokiagoa da objektu errealek erabiltzea, hala nola, kodeak, etengailuak, larakoak, eta abar, mugimendu-trebetasun berak garatzen dituztenak, ikaslearen adinarekin eta ingurunearen eskakizunekin bat datorren materialaren bidez.

1.2. Arazoaren izaera eta larritasuna kontuan hartzea

Aztertzen ari garen ikasle-multzoak dituen arazoek, eta arazo horien izaerak, ikaskuntza bereganatzeko zailtasun garrantzitsuak jartzen dituzte, ikaslearen garapenean zehar azaltzen direnak, haurtzaroran, nerabezaroran edo gaztaroran, baita helduaroran ere. Ikasleek euren bizitzan zehar egingo duten ikaskuntza baldintzatuta dago, ondoren adierazten den bezala:

- ikasteko gaitasun mugatua: beregana dezaketen trebetasun-kopurua txikiagoa da
- ikaskuntzan moteltasuna eta zailtasuna: denbora eta esperientzia-kopuru handiagoa behar dute
- ikasitakoa ez ahazteko zailtasuna
- ikasitakoa adierazteko eta orokortzeko zailtasunak: testuinguru desberdinetan ikasitako trebetasunak laburtzea, beste giro batzuetan modu praktikoan ezartzeko, zaila egiten zaie.

Ezaugarri hauek hezkuntza-programen planteamendua bideratu behar dute, lehenik eta behin, gaur egun eta etorkizunean ibiliko direneko inguruneetan modu autonomoan parte hartzeko trebetasunen irakaskuntza aukeratzuz.

1. 3. Ikaskuntza funtzionalei lehentasuna ematea

“*Funtzionaltasun*” kontzeptuak, norbaitek egin beharreko ekintzak adierazten ditu; minusbaliotasunak dituzten ikasleen kasuan, eurek ez badituzte ekintzak garatzen, beste norbaitek garatu beharko lituzke. Printzipio honek, besteak beste Lou Brown-ek⁽³⁾ garatu zuena, zeregin eta trebetasun funtzionalen erreperitorioen ikaskuntza planteatzen du, izan ere, pertsona batek bere kabuz zenbat eta gehiago egin, orduan eta aukera gehiago edukiko du komunitatean parte hartzeko eta bere bizi-kalitatea hobetzeko.

Printzipio honek zuzeneko eragina du hezkuntza-helburuak eta ikaskuntza-edukiak aukeratzeko orduan, non funtzionalenak direnek nagusi izan behar duten. Interesgarriagoak izango dira, bereziki adin jakin batzuetan, ingurunean funtzionaltasun-maila altua duten ikaskuntzak, nahiz eta, hezkuntza-testuinguruan, batzuetan, funtzionaltasun gutxiago duten ikaskuntzak planteatzen diren, baina beste hezkuntza-helburu batzuk jarraitzen dituztenak, hala nola portaerari dagokionez kontrol handiagoa lortzea edo bereganatutako ikaskuntzei eustea.

Curriculum-proiektuan pertsona batek bere egungo ingurunean, baita etorkizuneko giro desberdinetan ere, ahalik eta autonomia handienarekin moldatzeko behar dituen trebetasunak zehaztu beharko dira; izan ere, etorkizunean, trebetasun horiek izango dira garrantzitsuenak ikasle bakoitza aipatu giro desberdinetara egokitzeke.

⁽³⁾ LOU BROWN. 1989. *Criteria de funcionalidad*. Fundación Catalana Síndrome de Down. Barcelona

Hezkuntzaren azken helburuetako bat, ikasle bakoitzak giro desberdinetan ahalik eta partehartze handiena lortzea da; zentzu honetan, curriculum-proiektua, ikaslea ingurune desberdinetan ahalik eta modu eraginkorrenean integratzea ahalbidetuko duten trebetasunak irakasteko diseinatuko da: etxea, komunitatea, eskola, aisia, eta abar, bai gaur egun, bai bere bizitzan zehar ere.

Curriculum funtzional batek, aldi berean, ikaslea, zuzenean eragiten dioten gertaeretan, eragina izateko gaitzeko joera du; horrela, hezkuntza-programek oinarrizko komunikaziorako trebetasunak eta burujabe izateko trebetasunak garatu behar ditu, ikaslea normalean ibili ohi den giro desberdinetan “*funtzionatzeko*” balio dutenak, bere bizitzako hurbileko gertaeretan eragina izateko aukera areagotzeko, eta giroa hobeto kontrolatzeko. Komunikazio eta autonomia pertsonalarekin erlazionatutako trebetasunak bereganatzea, egungo momentua kontuan hartuz aztertu behar da, baita etorkizunean, ikasleek pertsona bezala duten bilakaeran izan ditzaketen premiak kontuan hartuz ere. Horretarako, hezkuntza-ziklo edo -etapa desberdinetan garatu beharreko helburuak sekuentziatu behar dira, esparru desberdinetan ikaskuntza-helburu bezala azalduko direnak. Zentzu honetan, komunikazio- eta gizarte-trebetasunak izaten dira ikasteko beharrezkoenak, izan ere, atzerapen garrantzitsua duten ikasleek, portaera-mailako arazoak izaten dituzte, hala nola, haserrealdiak, ezkortasuna, eta abar; arazo horien jatorria komunikaziorako gaitasunik ezan aurki dezakegu, normalean arazo larriek beraiekin izaten dituztenak.

1.4. Ikaskuntzaren zentzu instrumentala

Ikaskuntza instrumentalaren ideia, lehen azaldu dugun ikaskuntzaren funtzionaltasun printzipioarekin zuzenean erlazionatzen da, baita ikaskuntzaren ekologiaren zentzuarekin ere: beharrezkoa da ikaskuntzak bereganatzea, ingurunean funtzionatzeko, integrazioa lortzeko eta ingurunean jarrera egokia lortzeko lanabes erabilgarriak izango direnak. Ikaskuntzak *lanabestzat* jotzen dira, ingurune fisikoan eta gizarte-ingurunean moldatzeko balio dutenak, inguruneko mezuak ulertzeko, ..., azken finean, ahalik eta burujabetasun handienarekin ekintzak garatu ahal izateko.

Ikaskuntza instrumentala kontzeptua, bere osotasunean hartuta, hezkuntza-etapetan proposatutako zenbait helburutan ere islatzen da. Zehazkiago, Lehen Hezkuntzak irakurmen- eta idazmen-teknikak ingurunearekin komunikazioa izatea ahalbidetzen duten lanabes bezala planteatzen ditu, eta hezkuntza-etapa honi nortasuna ematen diotela esan daiteke. Helburu hau kasu honetan ere lor daiteke. Defizit

garrantzitsuak daudenean, curriculumak ikaskuntza instrumentalak eduki behar ditu, nahiz eta edukiak eta erabilitako metodoak neurri handi batean desberdinak izan. Minusbaliotasun garrantzitsuak dituzten pertsona gehienek, lanabes desberdinen bidez komunikaziorako trebetasunak beregana ditzakete: testu idatziak erabili beharrean, ikus-zeinuak, irudiak, sinboloak edo beste komunikazio-sistema alternatibo edo argigarriak erabili behar dira, minusbaliotasun garrantzitsuak dituzten pertsonentzat eta beraiekin erlazionatzen diren pertsonentzat oso erabilgarriak izango direnak.

1.5. Trebetasun alternatiboen irakaskuntza

Trebetasun alternatiboen irakaskuntza, ikaslearentzat lehentasunezkoak diren zenbait ikaskuntza bereganatzeko muga larriak daudenean planteatzen da; orduan irakatsi behar dira trebetasun alternatiboak, helburu berak lortzera zuzentzen direnak. Premia larriak dituzten ikasleen hezkuntza, curriculumak edo programazioa, ezin izan daiteke programazio estandarizatuen kopia hutsa, non ikasle ororentzat ikaskuntza-sekuentzia berdinak planteatzen diren.

Ezagutza-minusbaliotasun garrantzitsuak dituzten ikasleen eskola-programetan, ikaskuntza-estrategiak aukeratu behar dira, zeintzuk egunero gertatzen diren egoera desberdinei irtenbidea emango dioten, ikasleek erraz bereganatzeko moduan. Garrantzitsuena subjektua jarduera garatzeko gai izatea da eta autonomiaz egitea; bigarren-mailan egongo da perfekzioa edo ekintza edo zeregin jakin hori nola garatzen duen. Trebetasun alternatiboen irakaskuntza dugu minusbaliotasunak dituzten pertsonen hezkuntzako helburuetako bat, beraz, curriculumak zenbait oinarritzko ikaskuntza beste eduki alternatibo batzuegatik aldatu direla islatu behar du, ikasle hauek beregana ditzaketenak eta ikasleen autonomia bultzatzen dutenak.

Jarraian, hezkuntza-premia bereziak dituzten ikasleen hezkuntza-programetan, trebetasun alternatiboen zenbait adibide azaltzen dira, ohiko ikaskuntza-edukien ordeaz azaltzen direnak:

Proposatutako trebetasuna	Treibetasun alternatiboa	Jardueren adibidea
<p>1. Irakurmena eta idazmena</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Testuinguru funtzionaletan zeinuak, errotuluak eta piktogramak ezagutzea. • Produktuak eta ontziak ezagutzea. • Inguruneke informazioa ezagutzea, piktogramen, zeinuen eta etiketen bidez. • Piktogramak dituzten jarraibideak ulertzea eta interpretatzea. • Produktuen zerrenda batekin erosketak egitea. 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Adierazle desberdinak ezagutzea eta erabiltzea: jangelarako, sarrerarako, irteerarako, bainugelarako, autobusaren geltokirako ...</i> • <i>Ontziak eta produktuak baztertzea: jatekoak direnak eta jatekoak ez direnak.</i> • <i>Gelako eta etxeko ontzi desberdinak baztertzea: kaxak, botilak, poteak, fardelak ...</i> • <i>Ikastetxeko sarrera eta irteera aurkitzea, jangela, supermerkatua ...</i> • <i>Bainugela aurkitzea, eta gizonena eta emakumeena bereiztea.</i> • <i>Autobusaren geltokia, trena, metroa, telefono publikoa ... aurkitzea.</i> • <i>Musika-kasetaren teklak ezagutzea, martxan jartzeko erabiltzea, bideo-zinta gustukoena ezagutzea, piztinara joateko zereginen sekuentziak "irakurtzea", jatzeko edo arropa kentzeko ..., liburuskak "irakurtzea" edo interpretatzea, sukalderako errezetak, telefonoa erabiltzea, ...</i> • <i>Ohiko produktuen etiketak ezagutzea. Erosketa egiteko ontzien etiketak erabiltzea. Etiketa ezagutuz aukeratzea. Produktuen etiketak dituen erosketak egiteko liburua erabiltzea.</i>

/...../

Proposatutako trebetasuna	Trebetasun alternatiboa	Jardueren adibidea
2. Matematika. Dirua zenbatzea eta erabiltzea.	<ul style="list-style-type: none"> • Beharrezko diru-kopurua erabiltzea. • Txartelak erabiltzea. • Kalkulagailua erabiliz zenbait produktu erostea.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Produktu jakin bat erosteko diru-kopuru nahikoa duten txanpon-paketeak bereiztea. Pakete bakoitza, erostea dagokion produktuaren irudiaren bidez adieraziko da.</i> • <i>Ordainketa jakin baterako "behar" diren txanponak eta bileteak ezagutzea. Adib.: 100 PTA ogia erosteko, 25 PTA txikle bat erosteko, ...</i> • <i>Beharrezkoak diren produktuen txartelak, denda edo erosteko lekua adierazten duten txartelak egitea eta erabiltzea.</i> • <i>Freskagarriak, elikagaiak, bonobusak, eta abar, erosteko txartelak erabiltzea, ...</i> • <i>Kalkulagailuan, kenketa erabiltzen irakastea, produktu desberdinak erosteko.</i>
3. Komunikazioa. Oinarrizko premiak komunikatzea, eskaerak egitea: pertsonalak, produktuak, zerbitzuak, ... informazioa ematea, eta abar.	<ul style="list-style-type: none"> • Komunikaziorako koadernoak edo agenda erabiltzea. • Oinarrizko eskaerak egitea. • Hitzak dituzten orriak. • Beste zenbaitekin jarduerak batera egitea.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Eguneroko jardueretan edo testuinguru jakin batean erabiltzeko komunikazio-orriak. Hitzak, argazkiak edo sinboloak azaltzen dira, jarduera horretan normalean behar dena adierazten dutenak.</i> • <i>Ikasleak egin beharreko eskaerak adierazten dituzten irudiak dituzten orriak edo kartulinak, hala nola jan nahi duen menua, egin nahi duen jarduera, joan nahi duen lekua, ...</i> • <i>Erabilera arrunteko hitzekin orriak, taulak edo kartulina plastifikatuak, bai-ez, izena, ikastetxeko gelak, aisialdirako lekuak: zinema, kafetegiak, eta abar.</i> • <i>Gaitasun handiagoa duten zenbait lagunen laguntza, euren premiak piktogramen bidez interpreta ditzaketenak, ikastetxeko leku desberdinak ezagutzeko ulerterrazak diren sinbolo grafikoaren bidez identifikatzeko, eta abar.</i>

Irizpide hauek kontuan hartuta, hezkuntza-programek ikaskuntza jakin batzuei lehentasuna eman behar diete eta ondorengo koadroan laburbiltzen diren zenbait ezaugarri bete:

5. Koadroa: Helburuak eta edukiak aukeratzeko orduan lehentasunak

- *Normalean ibili ohi diren inguruneetan autonomiaz parte hartzeko beharrezkoak diren trebetasunak irakastea.*
- *Oinarritzotzat jotzen diren trebetasunak ikasteko denbora gehitzea.*
- *Erabiliak izateko aukera handien duten trebetasunak eta maiztasun gehiagorekin erabiltzen diren trebetasunak ikasteko aukeratzea.*
- *Zailak ez diren trebetasunak irakastea.*
- *“Azaleko ikaskuntzak” irakastea, garapen-zona potentzialaren barruan daudenak edo bereganatzeko zorian daudenak. Trebetasun zailak irakasteak denbora eta ahalegin izugarria eskatzen ditu, curriculum desorekatu dezakeena, ikaslearentzat errazagoak eta ohikoagoak diren beste zenbait trebetasun ahaztuz.*
- *Ikasleak ahalik eta giro ez murriztaileenetan parte hartzeko -eskolan, familiarrean eta komunitatean-, beharrezkoak diren trebetasunak aukeratzea: parkea, kafetegia, zinea, merkatua, garraiobideak aisia, lanean hasi aurretiko giroa, eta abar.*
- *Oinarritzko trebetasunak irakastea, irakaskuntza bukatzean ez ahazteko moduan.*
- *Euren bizitzako jardueretako trebetasunak irakastea, eskola-girotik at, ikasleen gaur egungo bizitzan eta etorkizuneko premietan eragina dutenak.*
- *Une honetan behar diren trebetasunak kontuan hartzea, baita etorkizuneko premiak ere.*

2. Irizpide metodologikoak

2.1. Ikaskuntzaren eredu ekologikoa

Minusbaliotasunak dituzten pertsonen hezkuntzaren helburuetako bat, ezagupenak garatzea da, baina aldi berean, ezagupen horiek ibili ohi diren ingurunean aplikatzea ere bai, ondorioz, aukeratzen den hezkuntza-ereduak, hezkuntza-ekintza garatzen deneko testuingurua kontuan hartu behar du. Zentzu honetan, ikaskuntzaren ikuspegi ekologikoak irakaskuntzara ekarpen garrantzitsuak egiten ditu, izan ere, eskola-esparrua ekosistema bat bezala hartzen du, ingurune desberdinak dituen ekosistema, non garapena eragiten duten egoera desberdinak gertatzen diren. Testuinguruaren garrantzia egile desberdinek azpimarratu dute, hala

nola, Kemmis, Mc. Taggart, Doyle, eta abarrek. U. Bronfenbrenner-ek⁽⁴⁾, besteak beste, honako hau planteatzen du: “... hezkuntza oro ingurune batean gertatzen da, ingurunea irakaskuntzaren eta ikaskuntzaren testuingurua da; hezkuntzarako aukera eta gaitasun desberdinak sortzen ditu eta hezkuntzari zenbait muga jartzen dizkio”.

Ikuspuntu honetatik, hezkuntza-prozesua eskola-elkarteak osatzen duen ingurune berean eta bertan izaten diren elkarrekintzetan osatzen da. Ikastetxea eta bertan gertatzen dena, gela barruko bizimodua, elikatzeko guneak, osasuna, jolasgaraia, aisia, ..., elkarbizitzarako guneak dira, non elementu, material eta gizaki desberdinak erlazionatzen diren, esperientziak, garapena eta ikaskuntza eraginez.

Trebetasun funtzionalak, euren berezko testuinguruan hobeto irakasten eta ikasten dira; hori oraindik argiago ikusten da ikasteko zailtasun handiak dituzten pertsonen kasuan. Gogoratu behar dugu, garapenean atzerapen larriak eta sakonak dituzten ikasleen irakaskuntza eta ikaskuntzako ezaugarrietako bat, ikasitakoa orokortzeko eta beste egoera batean erabiltzeko duten zailtasuna dela.

Horrek guztiak, ikaskuntza-ibilbideak giro edo testuinguru errealean garatzea eragiten du, non bertan ondo moldatzeko oinarrizko trebetasunak irakasten diren; horrela, egoera batean ikasitako gaitasunak eta trebetasunak, antzeko beste egoera batzuetan ezartzen laguntzen zaie. Irakasle-taldearentzat, gainera, betidanik zaila izan den arazo bati konponbidea ematen dio, hala nola arlo edo esparru desberdinetako edukiak erlazionatzea, ikaslearentzat, eskolarentzat eta familiarentzat oso esanguratsuak diren jardueretan eta inguruneetan bilduz.

Ikaskuntzaren eredu ekologikoa lantzen duen edozein curriculumek bete beharreko zenbait baldintza honako hauek dira:

- Ikasleak, gaur egun ibili ohi direneko eta etorkizunean ibiliko direneko zenbait testuinguru edo ingurune desberdin azaldu beharko ditu: eskola, etxea, aisia, komunitatea, eta abar.
- Testuinguru bakoitzak osatzen dituen giroak aztertuko dira. Adib.: etxeko esparruan, zenbait azpi-esparru aurkitzen ditugu, hala nola, sukaldea, bainugela, logela, eta abar.

⁽⁴⁾ BRONFENBRENNER, U. 1987: *La ecología del desarrollo humano*. Paidós. Barcelona

- Azpi-esparru bakoitzean garatzen diren jarduerak zehaztu behar dira, baita jarduera horiek garatzeko behar diren gaitasunak eta trebetasunak ere. Adib.: sukaldean jarduera desberdinak egiten dira, zuritzea, nahastea, irabiatzea, etengailuak piztea, eta abar, eta zeregin hauetako bakoitza egiteko, mugimen-trebetasun, komunikazio-trebetasun, eta abar jakin batzuk behar dira.

Eredu honen hedapen praktiko bat ondorengo adibidean azaltzen da:

Ingurunea: Sukaldea	Jarduerak	Gaitasunak edo trebetasunak
<p>Azpi-inguruneak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sukaldea (elikagaiak prestatzea) • Garbiketa-zona (harraska, ...) • Sukaldeko lanabesen zona, ... • Jangelaren zona • Konketa eta bainugela • Beste zenbait 	<ul style="list-style-type: none"> • Ogitarteko bat prestatzea • Elikagaiak garbitzea • Ogia, patatak, ..., ebakitzea • Fruta eta barazkiak zuritzea • Esnea, arrautzak, ..., iraulitzea • Elikagaiak nahastea • Beste zenbait 	<ul style="list-style-type: none"> • Elikagai egokia aukeratzea: ogia, urdai-azpikoa, gurina, ... • Laban egokitua erabiltzea. • Ogia erditik ebakitzea • Gurina ogian jartzea • Hestebeteak aukeratzea • Ogitartean jartzea • Beste zenbait

2.2. Komunikazio- eta gizarte-trebetasunen irakaskuntza

Minusbaliotasun larriak dituzten ikasleek topatzen duten beste zailtasun bat, gizarte-ulermena nahikoa garatzea eta komunikazio-jokabideak garatzea da, komunikazioa zentzu zabalean hartuta. Arrazoi desberdinak daude, ahozko jokaera terminalak huts egitea gerta daiteke, edo aitzitik, akatsa osagaietako baten aurretiko komunikazio-prozesuan gerta daiteke. Maiz gertatzen dira bi gauzak batera: ahozko hizkuntzan nahasteak gertatzen dira, eta aldi berean, ahozko komunikazioaren aurretiko prozesuan asaldurak edo defizitak gertatzen dira; beste batzuekin komunikazioa izateagatik eta gizarte-ingurunearekin erlazionatzeagatik interesik eta arretarik ezarengatik gertatzen da egoera hori.

Kasu hauetan, sistema alternatiboen edo argigarrien irakaskuntza planteatu behar da, pertsona hauei oinarrizko komunikazio- eta ulermen-estrategiak eskaintzeko. Komunikazio-asmoa izan eta komunikatzea ahalbidetzen dieten zenbait aurretiko jarraibide egoki garatu dituzten ikasleek, hala ere, ahozko kodeen bidez komunikazioa lortzeko zailtasunak dituzte eta beste kode batzuk bereganatu behar dituzte. Ikasle hauentzako zeinuen sistemak eta irudikapen-sistemak edo sistema

piktografikoak egokiak izan daitezke, irudikapen-mota desberdinetan oinarritzen direnak, hala nola marrazkiak, objektuak, argazkiak, sinboloak, inprimatutako hitzak, eta abar. Besteak beste BLISS, MAKATON eta SPC sistemak aurkitzen ditugu.

Kaltetuen dagoen ikasleak, komunikazio-arretarik ez duena, adierazpen-hizkuntza ulermen-hizkuntza baino lehen irakastea behar du, Benson Schaeffer-en⁽⁵⁾ Guztizko Komunikaziorako metodoak adierazten duen bezala, eta laguntza teknikoak eskaintzea behar du, hala nola, teklatuak, seinale argidunak eta entzumen-seinaleak, konmutadoreak, mezuak adierazteko eta aukeratzeko taulak, eta abar, komunikaziorako duen gaitasuna areagotzeko.

Metodo alternatibo edo argigarri bat aukeratzeko orduan, komunikazio-gaitasunak baloratzea beharrezkoa da, kode eraginkorra zein izango den erabaki baino lehen; horretarako kontuan hartu beharko dugu: metodo alternatibo edo argigarri bakoitzaren berezitasunak, bereganatzeko zailtasuna, erabiltzeko baldintzak, ..., izan ere, jakina da zeinuen sistemak garapen-maila baxuagoarekin beregana daitezkeela, eta irudikapen-sistemek edo sistema sinbolikoek, berriz, gaitasun-maila handiagoa eskatzen dute. Kasu guztietan, eta aukeratzen den komunikazio-metodoa alde batera utzita, gizarte-ingurunea ulertzeko *ikus-laguntzak erabiltzea* beharrezkoa izango da ikasle hauen irakaskuntzan.

Ikus-laguntzak: argazkiak, sinboloak, grafikoak, piktogramak, eta abar; ahozko hizkuntzak ez bezala, ikasleari abantailak eskaintzen dizkie, izan ere:

- gertaerei buruzko informazio egonkorra ematen dute
- objektuei, pertsoneri eta ekintzei buruzko informazio zehatza ematen dute
- objektu errealak bezalakoak dira eta beraiekin erlazioa daitezke
- jadanik gertatu diren jardueri eta gertaerei buruzko informazioa ematen dute
- ikus-laguntzen erabilerak egungo eta etorkizuneko gertaerei buruzko aurreikuspenak egitea eta espazioan eta denboran kokatzea errazten du.

2.3. Jokabide disruptiboak eta desafiatzaileak

Hezitzaileek, irakasleek eta familiek azaltzen duten kezka nagusienetako bat, minusbaliotasun psikiko garrantzitsuak dituzten zenbait ikaslek azaltzen dituzten portaera desegokiak gutxitzea da. Komunikazio-trebetasun nahikoa ez dutenez,

⁽⁵⁾ SCHAEFFER, B. 1993: *La mejora de la enseñanza del lenguaje en niños autistas*. VII. Autismoaren Nazio Biltzarreko Aktetan. Salamanca. Amarú

portaera dugu euren premiak, nahiak adierazteko, edo beraiantzako kontrakoak diren egoerak saihesteko modu bat. Hau da, jokabide disruptiboek, desegokiek edo desafiatzaileek, beraiantzako eta besteekiko erlazioetan arazoak sortzen dituztenak (ingurunean integratzeko aukerak zailagoak egiten baitituzte), askotan komunikazio-funtzioa betetzen dute.

Gaur egun, testuinguruaren aldagaiak garrantzi handia hartzen du portaera-mailako arazoak ulertzeko eta aztertzeke orduan, izan ere, ingurunearen baldintzen eta azaltzen diren jokabide disruptiboen artean elkarrekintza dago. Minusbaliotasun larriak dituzten pertsonak testuinguruaren baldintzen aurrean ahulagoak dira eta menpekotasun handiagoa azaltzen dute; aitzitik, ingurunea egoki antolatuz eta aipatu ahultasun-mailara egokituz, jokabide-adierazpen desegokiak urrun daitzeke eta egokitzapen-maila pertsonala handiagoa eskain daiteke. Ikasle hauek berezko ingurunean hobeto ikasten dutela eta egoera batean ikasten duena beste egoera batean ezartzeko zailtasunak dituztela kontuan hartuz, lehentasunezko printzipio metodologiko bat, jokabide-mailako arazoak aztertzea izango da, gertatzen diren lekuan eta unean, eta ikaslea ibili ohi deneko testuinguru desberdin batean arazoa aztertzea saihestuz. Ondorioz, ikastetxearen curriculumak berak ezarri behar ditu arazo horiek kontrolatzeko eta aztertzeke metodo egokiak.

Jokabide-mailako arazoak hezkuntza-testuinguruan aztertzeke teknika oso erabilgarria da *“jokabideen hipotesi funtzionala”*. Teknika honen bidez, ikaslearentzat zailtasun gehien azaltzen dituzten testuinguruko baldintza eta egoera desberdinak aztertzea ahalbidetzen da; beraz, testuinguruko zein alderdi aldatu behar den baloratzen da, baita indartu beharreko gaitasun pertsonalak ere. Laburbilduz, eskuhartzea ondoren adierazten diren faseen arabera egituratzen da:

- Jokabide-mailako nahastea ebaluatzea.
- Ingurunea aldatzea, eskatzen zaionari buruzko informazio nahikoa eskaintzeke, hala nola, eskatzen zaionari buruz, une eta leku bakoitzean egin behar duenari buruz, eta abar.
- Pertsonaren gaitasunak aldatzea, izan ere minusbaliotasun psikiko garrantzitsuak dituen pertsonak ez du gaitasun nahikoa gauzak adierazteke, eta ondorioz beste zenbait portaera desegoki azaltzen dira.
- Programazio Positiboa terminoa erabiltzea; bertan irakasten diren gaitasunek, portaera moldagabearen funtzio bera betetzen dute eta ondorio berak lortzea ahalbidetzen dute.

- Komunikazio-trebetasunak irakastea, ingurunea ulertzeko, oinarrizko emozioak komunikatzeko eta jokabide-mailako moldatu ezinak saihesteko.

3. Antolamendu-mailako irizpideak

3.1. Gelaren eta ikastetxearen hezkuntza-ingurunearen antolamendua

Bizi gareneko inguruneak informazio anitza eta desberdina eskaintzen du, garapen normala duten pertsonak interpretatu eta erabiltzen dutena. Baina garapen-prozesuan asaldura garrantzitsuak dituzten pertsonen kasuan ez da gauza bera gertatzen; kasu hauetan, ikasleek ez dute ingurunea ulertzeko eta berarekin komunikatzeko behar diren estrategiarik; egunean zehar izango diren jarduerak eta gertaerak ezagutzeko zailtasunak dituzte; ez dakite beraiengandik zer espero den, eta ondorioz, portaera-mailako arazo ugari sortzen da. Kasu hauetan, ikasleak ibili ohi direneko ingurunea oso modu egituratuan antolatzea beharrezkoa da, egunero izaten diren ekintzak eta gertaerak *aurreikusteko gaitasuna* bereganatzeko helburuarekin.

Ingurunea modu egokian antolatzeak, ingurunea ulertzen laguntzen digu, baita ingurunean ohizkoak diren gertaerak aurreikusten eta aurreratzen ere, ingurunean bertan eragin ahal izateko eta modu egokian moldatu ahal izateko. Gizarte-ingurunea, espazioa eta denbora antolatuz, kode estimularrien bidez, ikus-mailakoak, entzumen-mailakoak, ukimen-mailakoak, eta abar, ikasleak dituen mugak desagertaraziko dira -kasu honetan komunikazio-mailako mugak direnak, ikasleari ingurunearen gainean gutxieneko kontrola edukitzea eragozten diotenak-, eta aldi berean, bai eskola-ingurunean bai familian, komunitatean, eta abar, moldatzeko trebetasun erabilgarriak bereganatzea lortu nahi da.

Ingurunea egituratzeak, ikasleak ibili ohi direneko inguruneko elementu guztiak egituratzea esan nahi du, hots, ibili ohi direneko inguruneko estimuluak, materialak, objektuak eta pertsonak egituratzea, ikasleen hezkuntza-prozesuan parte hartzen dutenak.

Ikaskuntza-ingurunearen diseinuan, nagusiki bi aldagai hartzen dira kontuan: espazioa eta denbora. Bi dimentsio hauek, elkarren artean erlazionatzen direnak, oso diseinu argia eduki behar dute, hezkuntza-espazioak, -giroak eta -inguruneak antolatuz: gelak, bulegoak, bainugelak, jangelak, ikastetxearen aretoak, eta abar, seinaleztapenak eta kodeak erabiliz, espazio fisikoari eta bertan normalean gertatzen

denari buruzko informazioa lortzea ahalbidetuz. Ikasleak, egin behar duenari buruzko informazio nahikoa eta aldez aurretik, berehala edo epe ertainera gertatu behar denari buruzko informazioa, non gertatuko den eta zer espero denari buruzko informazioa jasotzea da helburua, ikasleak bere hurbileko ingurunari buruz aurreikuspenak eta antolamendua egiteko aukerak indartzeko. Ingurunea bi dimentsioetan antolatzea eta egituratzea gomendatzen da.

• ***Espazioaren antolamendua.***

Kodeen bidez egiten da, ikasleari inguruneko gertaerak hobeto ulertzea eta ingurunearen gainean kontrola izatea ahalbidetuko dutenak. Espazioaren antolamendurako honako lanabes hauek erabil daitezke:

- Piktogramak eta seinaleztapen-kodeak, espazio, gela, bulego, bainugela, jangela, bideo-areto, lantegi, sukalde, eta abar bakoitzerako.
- Sinboloak edo hormirudiak bulego bakoitzerako, baita bulego bakoitzean dauden pertsonen argazkiak ere.
- Marra koloredunak edo zintak, bulego desberdinetara iristeko bideak adierazten dituztenak.
- Bulego edo zona bakoitzeko berezko lanabes edo materialen argazkiak edo marrazkiak, egin beharreko zereginarekin erlazionatuz.

• ***Denboraren antolamendua***

Denboraren antolamendua egiteko, eguneko ekintza nagusiekin sekuentziak erabiltzea erabilgarria da, zeintzuk ikus- edo entzumen-mailako sinboloen edo kodeen bidez, egin beharreko ekintza bakoitza adieraziko duten, aurrekoa, ondorengoa, eta abar. Egin ahala estaltzen diren ekintzen argazkiak erabil daitezke; zereginen agendak edo liburuak erabiltzea, zeregina osatzen duten sekuentzia bakoitzaren argazkiekin, adibidez, edalontzi bat cola-cajo prestatzeko zeregina, eta abar. Entzumen-seinaleak ere erabil daitezke, hala nola txirrinak edo musika, zeregin jakin bat noiz bukatzen den, eta abar, adieraziko dutenak.

3. 2. Ikasleak multzokatzea

Minusbaliotasun larriak dituzten ikasleei eskaini behar zaien arretak, antolamendua behar du, ikaslearen adin kronologikoarekin, ikasteko duen modu bereziarekin eta gizabanako bakoitzaren berezko banakako premiekin erlazionatutako premia orokorreari erantzutea ahalbidetuko duena. Premia desberdinei erantzungo dieten antolamendua egin behar da, hala nola, beste batzuekin erlazionatzeko eta taldearekin batera ikasteko premiari, baina baita arreta eskaintzeko denbora

indibidualizatuagoa behar duten premiei ere. Ikasleak multzokatzea, irakasleak antolatzea, espazioak antolatzea, eta abar, arreta desberdinak eskaini behar direla kontuan hartuz egin behar da, hala nola:

1. Taldeari eskaini behar zaion arreta

Minusbaliotasun larriak dituzten ikasleen ezaugarriak kontuan hartuz, lanerako talde txikiak osatzea gomendagarria da. Ikasle hauek multzokatzeak ez du multzokatze zorrotza izan behar; aitzitik, taldeko ikasleak aldatuz joatea gomendagarria izan daiteke, ikaskuntza-zereginen, ikaskuntza-jarduerak edo zereginak egiten direneko testuinguruen, eta abar arabera. Ikasleak multzokatzeako orduan, ondoren adierazten diren irizpideak kontuan hartuko dira:

- ikasleen adin kronologikoa
- egin beharreko zereginak
- ikaskuntzak egiten direneko esparrua
- ikastetxeko espazio jakin batzuetan, jarduera bera garatzen talde bat baino gehiago egoteko aukera, eta abar.

2. Banakako arreta

Ikasleen zenbait premia, banaka erantzun behar dira, ikasleak bere banakako programan dituen helburuei erantzun ahal izateko, ondorioz, beharrezkoa da, programazioaren barruan, banakako programan azaltzen diren alderdi zehatzak irakasteko denbora izatea. Arreta honek, espazioen, irakasleen, ikasleen, eta materialen antolamendua zehazten ditu.

4. Ebaluazio-irizpideak

Curriculum-proiektua lantzean, eta minusbaliotasun larriak dituzten pertsonen bizitzarako beharrezkotzat jotzen diren helburuak, edukiak eta gaitasunak aukeratzean eta egokitzean, irakasle-taldeak, curriculum-proiektuan zehaztea komeni den ebaluazioari buruzko gogoeta-prozesua egin behar du. Ebaluazioak, hezkuntza-ekintzaren prozesuei eta emaitzei buruzko informazioa emateko funtzioa betetzen du; ikaskuntza-prozesuak ikasleen ezaugarrietarako eta premietarako egokia den egiaztatze helburua du, eta horren arabera, hobetzeko neurriak hartu; hezkuntza-helburuak bete ote diren zehazten du; eta abar. Horrez gain, irakasle-taldearentzat baliabide bat da, elkarren artean zorrozki eta sistematikoki

ebaluazioari buruzko gogoeta egiteko eta berezko hezkuntza-ekintza aztertze eta ikertze balio duena.

Ebaluazioa prozesu jarraia da, ikaskuntza-prozesuarekin paraleloki gertatzen dena; ebaluazio-prozesuan hiru une nagusi bereizten dira. Lehenengoa, **hasierako ebaluazioa** da, ikasleen premiak eta abiapuntu bezala hartu beharreko baldintzak ezagutzeko, euren ingurunean autonomiaz jokatzeko ikasi behar dutena eta ikaskuntza erraztuko duten laguntzak eta elementuak ezagutzeko. Beste une bat, **ebaluazio jarraia** da, prozesuan zehar egiten dena, gertatzen ari dena ezagutzeko eta hezkuntza-programa premietara egokitzeko behar diren aldaketak gehituz. Azkenik, **amaierako ebaluazioa** dago, helburuak lortu ote diren eta zein neurritan lortu diren zehazten duena.

Curriculum-proiektua lantzeko orduan lortu nahi den helburuetako bat, ebaluazio-irizpideak irakasle-taldeak aho batez onartutakoak izatea da, eta ahalik eta modu argienean formulatzea; irizpideak zehaztean, familiei informazio egokia ematea ahalbidetzen da, baita ebaluazioari zentzua ematea ere, lortu nahi diren helburuak, prozesua eta emaitzak argituz.

Ebaluazioak, aldi berean, ikasle hauen ikaskuntzan oinarritzotzat jotzen diren eta aurretik aipatu ditugun printzipio berdinak ditu, beraz, ebaluatze orduan kontuan hartu beharreko **irizpideak** honako hauek izango dira:

- adin kronologikora egokitutako ikaskuntzak ebaluatzea
- ikaskuntza funtzionalak eta erabilgarriak ebaluatzea
- pertsonarentzat berarentzat eta ingurukoentzat garrantzitsuak diren ikaskuntzak ebaluatzea
- gaitasun orokorren ikaskuntzak ebaluatzea
- ikaskuntza desiragarriak eta positiboak ebaluatzea

Ebaluaziorako lanabesak, hala nola galdeketak, inbentarioak, eskalak, eta abar, ikasleen adin kronologikoarekin bat etorri aukeratu behar dira, eta hezkuntza-etapa edo -ziklo bakoitzean egokienak erabiltzea gomendatuz, adibidez:

- Lehenengo zikloetan garapen-arlo handiak ebaluatzen dituzten eskalak erabil daitezke; garapen-arlo hauek komunikazioa, lagunartekotasuna, autonomia, mugimen-garapena, ezagutza-garapena, eta abar dira, zeintzuk Haur eta Lehen Etapen Curriculum Diseinuetako esparru eta arloetan ere azaltzen diren. Honako garapen-eskala hauek dira egokiak: HAIZEA-LLEVANT Eskala, PAC, PEP (Psiko-hezkuntzazko profila), BDI (Battelle Garapenaren Inbentarioa), Portage gida, Carolina

Curriculum, direlakoak eta abar, curriculum-egokitzapenez gain, ebaluazioan derrigorrezko elementuak direnak.

- Ikasle nerabe eta helduen kasuan, ebaluaziorako erabiltzen diren lanabesek, funtsean, honako alderdi hauek eduki behar dituzte kontuan: ingurune desberdinetan moldaera burujabeak, oinarrizko arazoei irtenbidea ematea eta testuinguru desberdinetan sartzea, hala nola, lana, aisia, eskolako bizitza, etxeko bizitza, komunitateko bizitza, eta abar, eta ebaluaziorako xede izango dira ingurune horietan funtzionatzeko beharrezkoak diren gaitasunak. Normalean erabiltzen diren lanabesak honako eskala hauek dira: EVELCAD, APEP, ICAP, PCA (Jokabidezko Programa alternatiboak: Gizarte Gaitasunen Programa), direlakoak, eta abar.

Hezkuntza-zereginean, behaketa-eskalak egitea oso erraza da, ikasle bakoitzak zeregin eta gaitasun jakin batzuetan azaltzen duen berariazko maila ebaluatzea ahalbidetuko dutenak, teknika desberdinen bidez, hala nola: produkzioak aztertzea, zeregin jakin batzuetan behaketa sistematikoa, eta abar. ***Desberdintasunen azterketaren teknika*** oso erabilgarria da, ez bakarrik ikaskuntzak ebaluatzeko, baita irakasteko eta ikasteko erabilgarriena dena aukeratzeko eta antolatzeke ere. Teknika hori ikaslea ibili ohi deneko inguruneen inbentarioak eginez aplikatzen da, hala nola, lanean, aisian, egin beharreko joan-etorriak, eta abar, baita ingurunean funtzionatzeko beharrezkoak diren jardueretan pertsonak dituen gaitasunak zeintzuk diren ebaluatzea ahalbidetuko duten eskalak eginez ere. Jarduera jakin bat garatzeko behar den gaitasunaren eta ikasleak berez duen trebetasunaren arteko desberdintasuna ebaluatzen da; hezkuntza-zereginerako proposamena ebaluatutako desberdintasunaren arabera egiten da. Praktiko izateko eta hezkuntza-ingurunean gaitasunak eta trebetasunak ebaluatzea ahalbidetuko diguten lanabesak lortzeko, ondoren adierazten diren urratsak eman daitezke:

- Gaur egun eta etorkizunean, pertsona batek moldatu beharko dueneko inguruneen zerrenda finkatu.
- Ingurune bakoitza azpi-inguruetan edo zonetan zatitu.
- Azpi-ingurune bakoitzean normalean izaten diren egoerak eta jarduerak, eta ikaslea burujabe izateko ikasi behar dituenak, deskribatu.
- Jarduera horietan parte hartzeko behar diren gaitasunak deskribatu.
- Ikasleak dituen gaitasun errealek ebaluatu.

- Indartu behar diren gaitasunak finkatu, baita horretarako behar diren laguntzak ere.

Gaitasun-maila ebaluatzeko orduan, ikasle bakoitzak jarduerak garatzeko edo ikaskuntza berriak bereganatzeko behar izan dituen laguntza osagarriak baloratzea garrantzitsua da. Minusbaliotasun larriak dituzten pertsonak, ikaskuntza-objektuarekin lehenengoz topo egiten dutenean ikasten ez dutenez, ikasten saiatzen diren bakoitzean, laguntzak eskaini behar zaizkie, ahalik eta esperientzia arrakastatsuenak lortzeko. Laguntza edo lagungarri horien bidez, ikaskuntza-jarduerara hurbilketa egokia egitea ahalbidetzen da, zereginaren aurrean jarrera positiboa agertuz. Laguntza-mota eta laguntzaren beraren intentsitatea ebaluatu behar dira, honako laguntza hauek behar ote dituen baieztatuz:

- Eskuen bidezko laguntzak edo laguntza fisikoa
- Ikus-mailako laguntzak
- Keinuen bidezko laguntzak
- Ahozko laguntzak eta gidak
- Eskaini behar zaion laguntza-kantitatea
- Eskainitako laguntzak emateari utzi behar zaion unea edo beste laguntza egokiago batzuegatik ordezkatu behar diren unea.

6. Koadroa: Hezkuntza Bereziko Ikastetxeetan Curriculum Proiektua lantzeko irizpideak

HBko ikastetxeetan CP lantzeko irizpideak

● **Helburuak eta edukiak aukeratzea**

1. Adin kronologikoa eta HPB
2. Nahastearen izaera
3. Ikaskuntza funtzionalak
4. Ikaskuntza instrumentalak
5. Trebetasun alternatiboak

● **Irizpide metodologikoak**

6. Aukera metodologikoak
7. Komunikazio- eta gizarte-trebetasunak
8. Jokabide disruptiboak
9. Ikaskuntzarako berezko inguruneak
10. Ikastetxeko espazioen diseinua

● **Antolamendu-mailako irizpideak**

11. Kasleak multzokatzea
12. Baliabide pertsonalak eta materialak
13. Hezkuntza-ingurunea: espazioa, denbora eta abar
14. Koordinazio-irizpideak

● **Ebaluazio-irizpideak**

15. Ebaluazioaren zentzua eta irizpideak
16. Ebaluaziorako lanabesak
17. Ebaluaziorako uneak
18. Ebaluazio-txostenak
19. Prozesuaren ebaluazioa